

LUNDS
UNIVERSITET

Ingen vill vara flykting för alltid

- en studie av upphörandeklausulen i flyktingkonventionen och dess konsekvenser för de angolanska flyktingarna i Zambia och Sydafrika

Sandra Holkenberg

Avdelningen för mänskliga rättigheter

Historiska institutionen

Kurskod: MRSK60

Termin: HT 2012

Handledare: Lena Halldenius & Lina Sturfelt

Abstract

This paper focuses on the cessation of the Angolan refugees in Zambia and South Africa. The paper aims to identify the problems concerning the cessation for a group of refugees and will show that even though the group as a whole might not have reason to fear for their life, there could be individuals within the group who have. Furthermore, the essay alerts how arbitrary the process to get an alternative status is. Seyla Benhabib's theory about the entitlement of rights will be used as a mean to show why the process of an alternative status is of importance - with the risk of being "only human" as a worst result. The essay stresses the need to follow UNHCR's recommendations for the cessation clause concerning the Angolan refugees, particularly article 28 that states that no one should lose their refugee status before gaining a new status under law. To show the complexity of international law Michael Baruticski and Christina Voigt's different ways of understanding it will be used to analyse UNHCR's recommendations. The diverse ways of interpreting the law is essential for how to read UNHCR's recommendations for the Angolan cessation.

Key Words: Cessation clause, Angolan Refugee, South Africa, Zambia, UNHCR, Benhabib, Refugee Convention, International law

Nyckelord: upphörandeklausulen, angolanska flyktingar, Sydafrika, Zambia, Flyktingkonvention, Benhabib, internationell lag

AU	African Union
DHA	Department of Home Affairs
FN	Förenta Nationerna
IDP	Internally Displaced Person
OAU	Organization for African Unity
PFRSD	Prima Facie Refugee Status Determination
RSD	Refugee Status Determination
UNHCR	United Nation High Commissioner for Refugees

Innehållsförteckning

1	Inledning	2
1.1	Problemformulering, syfte och frågeställningar	3
1.2	Bakgrund	4
1.2.1	Artikel 1C & Article 1.4 of the 1969 OAU Convention	4
1.2.2	Begrepp	6
1.3	Avgränsningar och Material	12
1.3.1	Avgränsningar	12
1.3.2	Primär- och sekundärmaterial	13
2	Teori och metod	15
2.1	Benhabib - vikten av officiellt erkännande för rättighetsinnehav	15
2.2	Barutciski & Voigt - rättslig tolkning	16
3	Tidigare forskning	20
4	Upphörandeklausulen	23
4.1	UNHCRs rekommendationer	23
4.2	Artikel 1C(5)-(6)	26
5	Zambia & Sydafrika	29
5.1	Zambias lagliga ramverk	29
5.1.1	Hantering av de angolanska flyktingarna	30
5.2	Sydafrikas lagliga ramverk	32
5.2.1	Hantering av angolanska flyktingar	33
6	Diskussion och slutsats	36
7	Sammanfattning	40
	Referenser	41
7.1	Konventioner, Deklarationer & Lagar	41
7.1.1	Lagar - Sydafrika	41
7.1.2	Lagar - Zambia	41
7.1.3	Konventioner & Deklarationer	41
7.2	Böcker	43
7.3	Tidskrifter & Artiklar	43
7.4	Elektroniska källor	45

*"We were taught in English and we don't know Portuguese and the culture we know is Zambia... We cannot start a new life in Angola. Its like making us refugees all over again."*¹

- Angolansk flykting

¹ Shimo, Kelvin. *We want to remain in permanently in Zambia our home, Angolan refugee tell UNHCR boss.* *Zambian Watchdog*, 2012 juni 2

1 Inledning

Den 30 juni 2012 avslutades angolansernas flyktingstatus i ett flertal afrikanska länder, däribland Sydafrika och Zambia. I enlighet med upphörandeklausulen 1C(5)-(6) i 1951 års flyktingkonvention och artikel 1(4)e i OAU²s flyktingkonvention anses nu Angola vara ett land säkert att återvända till. De angolaner som flydde som ett resultat av inbördeskriget mellan 1961 och 2002, är inte längre flyktingar eftersom de inte antas ha en anledning att vara rädda för sina liv, och bör därför återvända hem.

Ingen vill vara flykting för alltid, och att sluta vara flykting kan förknippas med lättnad. Den mediala bilden visar ofta glada, före detta, flyktingar som äntligen får åka hem; äntligen är det över, äntligen behöver människor inte vara rädda längre och kan återvända till sitt hemland. Så är fallet för många, men det finns även en del problem med att avsluta en juridisk status som erbjuder skydd för människor. Särskilt att avsluta individers flyktingstatus på grund av deras tillhörighet av en viss grupp kan bli problematiskt, då man som individ fortfarande kan ha anledning att frukta för sitt liv även om gruppen som helhet inte anses ha det. Det är därför viktigt att ha detta i åtanke när statusen avslutas och minska risken för att människor som fortfarande är i behov av skydd förlorar sin flyktingstatus.

Två professorer inom juridik, Christina Voigt och Michael Barutciski kommer användas för att illustrera hur vi kan förhålla oss till den internationella lagen och svårigheterna kring detta. Jag kommer även använda mig av Seyla Benhabibs teori om rättigheter som behandlar och analyserar problematiken kring när en individ förlorar sin nationalitet eller medborgerliga tillhörighet för att påvisa vikten av juridisk status. Avsägande av juridisk status resulterar i att man inte bara förlorar sina medborgerliga rättigheter, utan alla rättigheter. På liknande sätt menar jag att flyktingar förlorar sina, förvisso ofta begränsade, rättigheter och skydd när deras flyktingstatus avslutas. Deras

² OAU (Organisation for African Unity) heter numera AU (African Union) men då namnet vid de äldre dokumenten var OAU används de i sammanhang vid de äldre dokumenten och kommer därför att även göra så i den här uppsatsen.

enda tillhörighet, inte i form av medborgarskap men en form av juridiska status. Jag vill visa hur detta är problematiskt givet att upphörandet sker baserat på gruppens situation.

1.1 Problemformulering, syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att upplysa om problematiken med att avsluta flyktingstatusen för en grupp. Det individuella anspråket och tillika rättigheter är grundade i gruppens situation, vilket blir problematiskt. Flyktingstatusen är främst individuell, även om det kan vara så att en individ erhåller flyktingstatus på grund av tillhörighet av en viss grupp. När flyktingstatusen sedan avskaffas för gruppen betyder inte det att det inte kan finnas individer inom gruppen som fortfarande behöver det. Jag vill påvisa varför den här statusen är så viktig utifrån ett rättighetsperspektiv. Genom att använda mig av Seyla Benhabibs teori om rättigheter vill jag visa hur flyktingstatusen reglerar avsaknad och tillgång till rättigheter. Problematiken konkretiseras genom att påvisa hur den internationella lagen kan tolkas olika för de som förlorat sin flyktingstatus. Detta leder tillika till reglering av statens skyldigheter gentemot flyktingen. Sydafrika och Zambia kommer användas som exempel för att visa på godtyckligheten i hur man tar sig an och på olika sätt hanterar människorna som förlorat sin status, och därmed rättighet. Den grupp som kommer användas för analysen är flyktingar från Angola.

Sammanfattningsvis; uppsatsen söker påvisa hur rättigheterna är kopplade till ens status och hur godtyckligt det är att få sina rättigheter tillgodosedda. Min frågeställning, med underfrågor, lyder då enligt följande:

- 1) Vilka problem kan det finnas med att avsluta en flyktingstatus för angolaner som grupp i Sydafrika och Zambia utifrån ett rättighetsperspektiv?
 - a) Hur ser undantagsprocessen ut i respektive land och vilka möjligheter finns det att utkräva rättigheter i form av erkänd status för de som inte vill, alternativt inte bör, återvända?
 - b) Hur kan UNHCRs rekommendationer gällande avsägandet av flyktingstatus förstås i relationen mellan internationell och nationell lag?

1.2 Bakgrund

Återvändande beskrivs och anses ofta av stater och UNHCR, som ”lösningen” på flyktingproblemet, eller kanske snarare ”målet” som ska följa efter en tids skydd från förföljelse tillhandahållet av asylstaten.³ Detta förutsätter att flyktingstatusen är tillfällig, inte något permanent, som ska försvinna eller upphöra när det är tryggt för flyktingen att återvända. Avslutandet av flyktingstatus är inget nytt och har pågått sen 1970-talet, där den första nationaliteten som berördes var Mocambique den 1 november 1975. Vidare har Angolaner som grupp redan förlorat sin flyktingstatus en gång 1979⁴ som ett resultat av självständigheten och ”*the non-aggression pact*” vilken involverade ett flertal afrikanska länder. Nedan följer en redogörelse för artikel 1C i 1951 års flyktingkonvention samt artikel 1.4 i OAU:s flyktingkonvention som reglerar avslutandet. Vidare ges även en definiering av de begrepp som anses relevanta för uppsatsen.

1.2.1 Artikel 1C & Article 1.4 of the 1969 OAU Convention

Artikel 1C (1)-(6) i FNs flyktingkonvention beskriver under vilka omständigheter man kan förlora sin flyktingstatus. I UNHCRs handbok, paragraf 116, fastställs att klausulen bör tolkas restriktivt och att inga andra anledningar än de som nämns får användas för att statusen ska upphöra.⁵ Paragraf 1C (1)-(4) beskriver omständigheter som personen som erhåller flyktingstatus skapat själv, alltså en handling av individen som indikerar att det inte finns anledning för personen att ha välgrundad rädsla av att bli förföljd.⁶ Exempelvis att frivilligt återvända till landet. Paragraf 1C (5)-(6) fokuserar istället på en för-

³ Hatahaway, James. *Refugee Solution, or solution to refugeehood?* Vol 24, nr 2, Center for Refugee Studies, York University, 2007

⁴ Lewis, Corinnes. *UNHCR and International Refugee Law*. Routledge, New York, USA, 2012, s. 69

& Joan Fitzpatrick, Jeffrey & Susan Brotman. *Current Issues in Cessation of Protection Under Article 1C of the 1951 Refugee Convention and Article 1.4 of the 1969 OAU Convention*.

⁵ UN High Commissioner for Refugees. *Handbook on Procedures and Criteria for Determining Refugee Status under the 1951 Convention and the 1967 Protocol relating to the Status of Refugees*, para 116, January 1992

⁶ Goodwin-Gill, Guy S. & McAdam, Jane, *The refugee in international law*, 3. ed., Oxford University Press, Oxford, 2007, s. 135

ändring i de objektiva omständigheter som är grunden till att personen fick flyktingstatus från början.

- (5) He can no longer, because the circumstances in connection with which he has been recognised as a refugee have ceased to exist, continue to refuse to avail himself of the protection of the country of his nationality ;
Provided that this paragraph shall not apply to a refugee falling under section A (1) of this Article who is able to invoke compelling reasons arising out of previous persecution for refusing to avail himself of the protection of the country of nationality;
- (6) Being a person who has no nationality he is, because the circumstances in connection with which he has been recognised as a refugee have ceased to exist, able to return to the country of his former habitual residence; Provided that this paragraph shall not apply to a refugee falling under section A (1) of this Article who is able to invoke compelling reasons arising out of previous persecution for refusing to return to the country of his former habitual residence.”

Det är de två underparagraferna som är intressanta för den här uppsatsen och kommer undersökas vidare. 1(5)-(6) beskriver förändrade omständigheter i landet, alltså att omständigheterna under vilka flyktingen flydde från har upphört och att det inte längre finns anledning för personen att ha välgrundad rädsla för förföljelse. Dessa benämns ofta som ”förändrade omständigheter klausulerna”, där 1C(5) angår personer med nationalitet och 1C(6) gäller de statslösa.⁷

Goodwin-Gill och McAdams menar att det är viktigt att upphörandet av flyktingstatus sker ”case by case”, eftersom flyktingstatusen främst är individuell.⁸ Avslutandet är tillika beskrivet i individuella termer i flyktingkonventionen, 1C(5).⁹ Dock har klausulen sällan blivit åberopad i individuella fall¹⁰, utan snarare i frågan om grupper, som i fallet med angolänerna.

⁷UNHCR. *The Cessation Clauses: Guidelines on their Application* UNHCR, Geneva, April 1999, punkt 23-24. samt UNHCR. *Handbook on Procedures and Criteria for Determining Refugee Status*, para 97, 101.

⁸ Goodwin-Gill, G. S. & McAdam, J. 2007, s. 139

⁹ Goodwin-Gill, G. S. & McAdam, J. 2007, s. 140

¹⁰ UN High Commissioner for Refugees, *Guidelines on International Protection No. 3: Cessation of Refugee Status under Article 1C(5) and (6) of the 1951 Convention relating to the Status of Refugees (the "Ceased Circumstances" Clauses)*, [Hädanefter ’Guidelines on International Protection No. 3’]10 February 2003, HCR/GIP/03/03, artikel 18

OAU's upphörandeklausul skiljer sig lite där man, förutom det som nämns i 1951 års flyktingkonvention, även lagt till att klausulen gäller de flyktingar som har ”...committed a serious non-political crime outside his country of refuge after his admission to that country as a refugee” samt, ”...has seriously infringed the purposes and objectives of [the] Convention”. Konventionen utesluter även ”compelling reasons arising out of previous persecution” som finns med i 1951 års flyktingkonvention. ”Compelling reasons” skrevs ursprungligen i 1951 års flyktingkonvention som en bestämmelse var särskilt utvecklat för att täcka de som utsatts för sådana övergrepp av Tysklands nazis att de på grund av trauma inte kunde förväntas återvända.¹¹ UNHCR har också anslutit sig till OAU's flyktingkonvention i den meningen att detta kan gälla ”persons fleeing armed conflict or serious and generalized disorder and violence”.¹²

Man kan förlora sin flyktingstatus på flera sätt, men vanligast när det gäller grupper är att UNHCR (United Nation High Commissioner for Refugees) tillsammans med hemlandet kommer överens om att landet är *tillräckligt säkert*, att det skett en *bedräglig förändring* samt att man säkerställer att *återvändandet blir säkert och värdigt*.¹³ Vanligen påbörjar man ett frivilligt återvändande där de som vill återvända får hjälp att göra det, detta följs sedan antingen av ”naturaliserande” där de som inte vill återvända kan få stanna och bli medborgare, eller kanske vanligare; tvunget återvändande där man tvingar före detta flyktingar att återvända. Det är viktigt att påpeka att 1951 års flyktingkonvention är mellan stater, och ingenting i konventionen stadgar att det är FN's jobb att bestämma när klausulen ska verkställas.¹⁴ Detta är alltså endast en rekommendation av UNHCR som verkställs av staten.

1.2.2 Begrepp

Nedan kommer jag föra en redogörelse för de begrepp som jag anser behöver förtydligas ytterligare då deras natur kan vara komplicerad med en innebörd som kan vara

¹¹ UNHCR. 1999, punkt 30

¹² Lewis, C. 2012, s. 68

¹³ Cwik, E. M. *Forced to Flee and Forced to Repatriate? How the Cessation Clause of Article 1C(5) and (6) of the 1951 Refugee Convention Operates in International Law and Practice*, Vanderbilt Journal of Transnational Law vol. 44, nr32011, s. 714

¹⁴ Lewis, C. 2012, s. 68

mångtydig. Jag finner det därför viktigt att tydliggöra detta och på så sätt även synliggöra hur termerna som används, i såväl juridiska dokument som i den allmänna diskursen, kan tolkas då tolkningen som ligger bakom kan vara avgörande för flyktingar. Även om jag inte avser att göra en begreppsdefinierande uppsats vill jag göra en poäng av att ha en vidare begreppsdefinition då detta är en fundamental del av problematiken kring status som jag avser att behandla.

Det första begreppet som behöver förtydligas är *flykting*. Definitionen kan till viss del variera, i exempelvis Afrika inkluderas fler med en gruppdefinition, medan man i Europa exkluderar då européer inte kan ses som flyktingar i Europa.¹⁵ Man kan alltså se en trend av ett mindre universellt ramverk som blir mer och mer regionalt. Detta skulle alltså leda till att stater börjar anpassa definitioner efter deras eget intresse, vilket är en problem.¹⁶

Det finns vidare två utpräglade definitioner av flyktingar, den ena härstammar från FNs flyktingkonvention från 1951

well- founded fear of being persecuted for reasons of race, religion, national- ity, membership of a particular social group or political opinion, is out- side the country of his nationality and is unable or, owing to such fear, is unwilling to avail himself of the protection of that country; or who, not having a nationality and being outside the country of his former habitual residence as a result of such events, is unable or, owing to such fear, is unwilling to return to it.¹⁷

Detta är den definition som är mest välkänd och som flest stater anslutit sig till, där man alltså tar upp förföljelse på grund av ras, religion, nationalitet, tillhörighet av social grupp eller politisk tillhörighet som anledningar till att få flyktingstatus. Vidare använder sig de flesta länderna i Afrika av definitionen i enlighet med *OAU Convention Governing the Specific Aspects of Refugee Problems in Africa*, ett tillägg som utöver vad som beskrivs i FNs flyktingkonvention även inkluderar:

¹⁵ Lewis, C. 2012, s. 88

¹⁶ Lewis, C. 2012, s. 89

¹⁷ UNHCR, Flyktingkonventionen, *Convention relating to the Status of Refugees*, art 1(A)(1), 1951

The term "refugee" shall also apply to every person who, owing to external aggression, occupation, foreign domination or events seriously disturbing public order in either part or the whole of his country of origin or nationality, is compelled to leave his place of habitual residence in order to seek refuge in another place outside his country of origin or nationality.¹⁸

Enligt OAU:s flyktingkonvention ger man alltså även möjlighet att söka asyl på grund av exempelvis krig eller allvarliga störningar i landet. Man kan säga att man bortser från den individuella bevisbördan i den mening att man måste ha individuella anledningar att frukta för sitt liv. Här talar man ofta om en ”grupprättighet”, vilket är missvisande eftersom flyktingstatusen fortfarande ges till varje individ och inte till gruppen. Det som gör formuleringen ofta felaktigt refereras till som grupprättighet är att anledningen till att man får statusen inte behöver vara individens personliga upplevelser, utan grundar sig i den kontexten gruppen befinner sig i. Det är inte ovanligt att denna kontext är kopplad till nationalitet, alltså vilket land man kommer från och situationen i landet.

Innan man kan bli erkänd som flykting så benämns man ofta som *asylsökande*, alltså en person som ansöker om asyl, vilket per definition innebär det skydd som blir resultatet av att få flyktingstatus. Enligt UNHCR är en asylsökande någon som påstår sig vara flykting, men som ännu inte fått sin ansökan om asyl beviljad eller nekad.¹⁹

En annan grupp flyktingar som ofta nämns och även kommer figurera i den här uppsatsen är *Prima Facie flykting*, även kallad ”uppenbar flykting” eller ”genuin flykting”.²⁰ Prima Facie flyktingar definieras till viss del som de flyktingar som flyr i stora grupper till följd av en konflikt eller utbrett våld.²¹ Prima Facie är ett antagande om att personer tillhörande gruppen är flyktingar, enligt UNHCR ”tills motsatsen är bevisad”.²² Dess juridiska status är debatterad, med många olika svar från flera olika förfat-

¹⁸ OAU *Convention Governing the Specific Aspects of Refugee Problems in Africa*, art 1(2), 1969

¹⁹ UNHCR. *Asylsökande*. 2012a

²⁰ van Beek, Ingrid. 'Prima facie asylum determination in South Africa: A description of policy and practice' i Handmaker, Jeff (ed.) *Perspectives on Refugee Problems in South Africa*. Lawyers for Human Rights, Pretoria, South Africa, 2001, s. 26

²¹ UNHCR. 2012a

²² UNHCR. *Protectin Refugees Q&A*. 2012b

tare.²³ Detta märks också i den allmänna debatten, i medier och politiska uttalande där termen används med olika innebörd. Trots att användningen av Prima Facie är vanlig så nämns den inte i någon deklaration eller konvention. UNHCR har tidigare givit uttryck för att processen inte resulterar i att de blivit flyktingar under någon konvention.²⁴ Dock skriver de i sin årliga rapport att de angolanska flyktingarna i Zambia är Prima Facie flyktingar under artikel 1(2) i OAU:s flyktingkonvention.²⁵ Det får därför antas att UNHCR har anslutit sig till att Prima Facie flyktingar är flyktingar i juridisk mening under i alla fall OAU:s flyktingkonvention. Vidare beskrivs även Prima Facie flyktingar beröras av de generella rekommendationer som gäller för att tolka upphörandeklausulen.²⁶ Albert Matthew, som skrivit flertal texter om Prima Facie flyktingar, menar att de har, med några mindre undantag, samma rättigheter som andra flyktingar och kan användas som en status för flyktingar under internationell lag.²⁷

Prima Facie statusen används kanske främst för att "lätta på bördan" när det gäller asylansökningar och för att snabba på vad man brukar kalla RSD (Refugee Status Determination), alltså själv processen för att avgöra huruvida personen som ansöker om asyl har tillräckliga anledningar för att få flyktingstatus.²⁸ Den största skillnaden är att det krävs mindre bevisbörda för att bli Prima Facie flykting än att bli "vanlig" flykting. Vidare kan Prima Facie flyktingar också urskiljas genom att de ofta bor i bebyggda områden, eller snarare att en Prima Facie flykting inte kan bo i ett flyktingläger, eftersom man måste vara flykting för att bo där²⁹ - ett formulering som ansluter sig till att Prima Facie flyktingar inte är "riktiga" flyktingar. Exakt hur många av världens flyktingar som är Prima Facie är oklart då det finns olika uppgifter med siffror som sträcker sig från

²³ För att läsa mer specifikt om diskursen, se sida Albert, Matthew. *Governance and Prima Facie Refugee Status Determination: Clarifying the Boundaries of Temporary Protection, Group Determination, and Mass Influx*. Refugee Survey Quarterly Vol, 29 no 1, 2010a, s. 70-71

²⁴ UN High Commissioner for Refugees, *Prima facie status and refugee protection*, 24 October 2002, ISSN 1020-7473, s. 4

²⁵ UNHCR. For the Office of the High Commissioner for Human Rights' Compilation Report Universal Periodic Review: ZAMBIA. 2012, s. 1

²⁶ UNHCR, *Guidelines on International Protection No. 3*, 2003, artikel 23

²⁷ Albert, Matthew. *Governance and Prima Facie Refugee Status Determination: Clarifying the Boundaries of Temporary Protection, Group Determination, and Mass Influx*. Refugee Survey Quarterly Vol, 29 no 1, 2010a, s. 64, 69, 71

²⁸ Durieux, Jean-François. *The Many Faces of "Prima Facie"*. Canada's Journal on Refugees, vol 25, no 2, 2008, sid. 151

²⁹ Albert, M. 2010a, s. 65-66

64% till 99%.³⁰ Vad man kan konstatera är att det troligtvis rör sig om en majoritet. Slutligen vill jag tydliggöra att det inte är min avsikt att försöka komma fram till en slutlig sanning eller definition av Prima Facie, men däremot att påvisa dess mångtydlighet, vilket också blir ett problem när det kommer till erkännande av status i relation till rättigheter.

En annan term som är väsentlig på grund av dess relation till Prima Facie är *tillfälligt skydd*, vilket kan verka missvisande och förvirrande då vi tidigare har fastställt att det är en önskan och grundläggande tanke att *allt* skydd för flyktingar alltid ska vara tillfälligt. Tillfälligt skydd används också ibland som just en beskrivning att statusen är av tillfällig natur. Termen innebär vidare ett tillfälligt gruppskydd som kan liknas med den definition som finns i AOU's flyktingkonvention, men som inte förekommer i någon konvention. Tillfälligt skydd innebär alltså att man inte är flykting under någon konvention, men har fått ett tillfälligt skydd i tron om att man är flykting på grund av en viss tillhörighet av en grupp. Den här definitionen används främst i Europa som ett svar på massflykt, och användes till exempel för jugoslaver under 1990-talet. UNHCR menar att tillfälligt skydd inte bör förlängas utan att personer som har anledning att vara flykting efter att det tillfälliga skyddet "tagit slut" bör kunna söka flyktingstatus. Om man inte får flyktingstatus bör man dock få lov att stanna tills det är säkert att återvända.³¹ Vilken status man skulle få, om man nekats flyktingstatus men inte får förlänga den tillfälliga statusen, är dock oklart.

Enligt följande definitioner skulle det alltså vara liten eller, beroende på ställningstagandet av Prima Facies juridiska grund, ingen, skillnad på Prima Facie och tillfälligt skydd. Enligt Matthew så är skillnaden att Prima Facie inte ger ett förbestämt tidsspänn. PFRSD (Prima Facie Refugee Status Determination) förutsätter inte heller en grupp utan kan ske genom individuella beslut.³² Han menar därför att det kan ses som ett svar på ett överbelastat system, alltså oförmåga att tillgodose en tillfredställande behandling av individuella ansökningar, snarare än ett svar på masstillströmning.³³ Vi kan anta att anledningen till att systemet är överbelastat kan vara på grund av stora tillströmningar av flyktingar, men det behöver inte vara så. Matthew menar vidare att ett

³⁰ Albert, M. 2010a, s. 62

³¹ UNHCR. 2012b

³² Albert, M. 2010a, s. 64

³³ Albert, M. 2010a, s. 66

”Prima Facie case” kräver mindre bevisbörda³⁴ och är därför snabbare, lättare och kosteffektivt. Stater utför ofta PFRSD med hjälp av UNHCR ”i god tro” med en vilja av att utföra sina skyldigheter under internationell lag.³⁵

Non-refoulement är den viktigaste principen i internationellt skydd av flyktingar. Principen innebär att ingen stat får skicka tillbaka en flykting där den personens liv eller säkerhet hotas.³⁶ Principen är jus cogens och anses alltså vara så viktig att den gäller även om man inte ratificerat flyktingkonventionen. Detta kan också antas var en anledning till att stater gärna undviker benämningen flykting i så stor utsträckning som möjligt - genom att inte benämna individer som flyktingar så kan man inte heller bryta mot non-refoulement principen. Istället använder man, exempelvis *asylsökande*,³⁷ eller varför inte *tillfälligt skydd*.

Att förlora sin flyktingstatus innebär att man inte längre är berättigade de rättigheter som följer statusen. Om man inte återvänder hem och stannar kvar i landet så skulle det alltså bli relevant för den före detta flyktingen att bli medborgare i det nya landet för att få sina rättigheter tillgodoställda. Vissa stater definierar medborgare som innebörden för det juridiska förhållandet till staten medan nationalitet används för att beskriva det etniska ursprunget.³⁸ I den här uppsatsen kommer *medborgarskap* och *nationalitet* användas som synonymer och förstås som ”*the legal bond between a person and a state that does not indicate the person’s ethnic origin*”³⁹ om inte annat anges.

I många afrikanska länder kan man uppnå medborgarskap genom *naturalisering*; detta är dock ofta svårt i praktiken, speciellt för ”långtidsflyktingar”, alltså flyktingar som bott under en längre period i landet. I en undersökning kring medborgerliga procedurer i Afrika redogörs för att processen för naturalisering för flyktingar genomgående saknas i många afrikanska länder. Sydafrika lyfts upp som ett positivt exempel då det i

³⁴ Albert, Matthew. *Prima facie determination of refugee status . An overview and its legal foundation*, WORKING PAPER SERIES NO. 55, Refugee Studies Centre, University of Oxford, 2010b, s. 40-41

³⁵ Albert, M. 1, 2010a, s. 68-69

³⁶ UNHCR, Flyktingkonventionen, Convention relating to the Status of Refugees 1951 art 33(A)

³⁷ Goodwin-Gill, G. S. & McAdam, J. 2007

³⁸ Batchelor, Carol A. *Statelessness and the problem resolving nationality status*. 1998, s. 159

³⁹ Council of Europe. *The European Convention on Nationality and Explanatory Report, ETS No 166*, artikel 2(a), 1997

teorin faktiskt finns möjligheter för flyktingar att bli medborgare, något som dock sägs inte fungera i praktiken.⁴⁰

1.3 Avgränsningar och Material

Nedan följer en redovisning av de avgränsningar samt de material som använts under uppsatsen.

1.3.1 Avgränsningar

Det finns betydligt fler diskutabla frågor kring att avsluta flyktingstatus än vad som behandlas i den här uppsatsen. Många av problemen har redan analyserats, vilket jag kommer ta upp i kapitlet *Tidigare forskning*. För att kort sammanfatta så kommer den här uppsatsen inte att gå djupare in på formen av återvändandet, det vill säga frivilligt och ofrivilligt eller säkert och värdigt återvändande. Jag kommer inte heller att lägga större vikt vid rättfärdigandet av återvändandet, alltså om det skett någon förändring i hemlandet, då det redan finns forskning som behandlar dessa ämnen. Man kan förlora sin flyktingstatus både som individ och som grupp, jag kommer dock fokusera på gruppaspekten då jag anser att avverkandet av statusen för gruppen är mer problematiskt än för individen.

Jag använder mig av Sydafrika och Zambia som en fallstudie. Det är inte min avsikt att undersöka hur flyktingar i länderna behandlas, om processerna för återvändandet uppfyller UNHCRs krav eller huruvida det är säkert eller inte för angolaner att återvända. Länderna kommer snarare användas för att exemplifiera hur ens status eller avsaknad av status definierar och avgränsar rättigheter och hur möjligheterna att ”återfå” sin status och, därmed rättigheter, varierar. Jag har valt Sydafrika och Zambia eftersom de är två av de länder som har flest angolanska flyktingar. Vidare är de intressanta att jämföra på grund av hur de har hanterat verkställandet av klausulen för angolanerna på olika sätt.

⁴⁰ Manby, Bronwen. *Citizenship Law in Africa. A comparative Study*, Open Society Justice Initiative & AfriMAP. New York, USA, 2010, s. 7

Jag är medveten om att beskrivningen av hur länderna avser att hantera problematiken som belyses gällande individuella anspråk efter avslutandet av flyktingstatusen inte behöver vara förenligt med den faktiska processen. Detta är genom mitt material och metodval omöjligt för mig att veta, likaså av praktiska skäl då det är en pågående process. Det är heller inte mitt syfte att analysera huruvida ländernas system faktiskt fungerar. Jag menar att det ändå är intressant att se hur man på ett offentligt plan ger möjligheter till alternativ till flyktingstatus, eller inte.

1.3.2 Primär- och sekundärmaterial

Mitt primärmaterial består främst av policydokument, konventioner och lagar. Jag har avgränsat mitt material till konventioner och deklARATIONER som specifikt behandlar den upphörandeklausulen samt det mest grundläggande för flyktingstatusen på ett mer övergripande plan.

Eftersom jag valt att studera en sydafrikansk samt zambisk kontext så följer det naturligt att urvalet även ytterligare är begränsat i enlighet med lagar och deklARATIONER relevanta för respektive land och deras bestämmelser kring flyktingar. Jag kommer använda mig av *The South African Refugee Act No. 130 of 1998* (hädanefter the Refugee act of 1998) som reglerar bestämmelser gällande flyktingar och asyl i Sydafrika.

Zambiska dokument och lagar som analyserats är *1970 års Refugee Control Act* som är den lag som främst är till för att kontrollera flyktingar. Även *the Refugee (Control) (Declaration of Refugees) Order Statutory Instrument No. 240 of 1971* används för ett tillägg och utvecklande av den befintliga lagen.

Andra internationella dokument som behandlas är *1951 Convention Relating to the Status of Refugee* (hädanefter 1951 års flyktingkonvention) som är ett av de mest fundamentala dokument för att identifiera flyktingar och deras rättigheter. Specifikt för frågan om upphörandet av flyktingstatus kommer UNHCRs *Note on Cessation Clauses* och *The Cessation Clauses: Guidelines on their Application*, där det beskrivs hur den upphörandeklausulen i flyktingkonventionen bör och kan tolkas, analyseras närmare. *Implementation of the Comprehensive Strategy for the Angolan Refugee Situation, including UNHCR's recommendations on the applicability of the "ceased circumstances" cessation clauses. IOM/05 – FOM/06/2012* analyseras i förhållande till de valda länderna samt min teori. Ytterligare används OAU's *Convention Governing the Specific Aspects of Refugee Problems in Africa* (hädanefter 'OAU's konvention') som anger den

definition av flyktingar som antagits i större delen av Afrika och så tillika i Sydafrika och Zambia.

Mitt sekundärmaterial består till större del av information från UNHCR som rör specifikt de två valda länderna men även tolkning och rekommendationer kring den upphörandeklausulen. För information rörande internationell lag som sådan, och flyktingkonventionen specifikt, har böcker som Goodwin och McAdams *The Refugee in International Law* använts. Övriga artiklar och debatterande textar som använts, bland annat för tolkningar av begrepp, är från forskare såsom Fitzpatrick, Corey Johnson, Matthey Albert och Ingrid van Beek som diskuterar klausulen, formen av återvändande och regelverket gällande flyktingar.

För min teori och metod har jag använt mig av Seyla Benhabib som skrivit *The Right of Others*, samt Christina Voight och Michael Baruticski som behandlar den internationella lagen och hur den kan tolkas.

2 Teori och metod

Jag kommer göra en jämförande undersökning av Sydafrika och Zambias sätt att hantera upphörandet av flyktingstatusen för angolaner samt dess relation till det internationella regelverket. Seyla Benhabib och hennes teori om rättigheter, som förutsätter något slags medlemskap för att få sina rättigheter tillgodosedda, kommer användas för att poängtera det problematiska med att avsluta flyktingstatus speciellt för en grupp. Michael Barutciski och Christina Voigt kommer användas som verktyg för hur vi kan förstå den internationella lagen. De står för två helt olika bilder av hur den internationella lagen ska tolkas. En sammanfattning av respektive utgångspunkt och synsätt på internationell rätt kommer framföras för att ytterligare påpeka godtycklighet och svårigheterna i att tolka internationell lag.

2.1 Benhabib – vikten av officiellt erkännande för rättighetsinnehav

Jag använder mig av Seyla Benhabibs och bok *The Rights of Others. Aliens, Residents and Citizens*. Benhabibs teori om medlemskap som förutsättning för rättigheter kommer användas för att framhålla det problematiska med att avsluta flyktingstatus, specifikt för en grupp. Med utgångspunkt i Hannah Arendt och hennes teori kring rättigheter menar Benhabib att förlorat nationellt medborgarskap är samma sak som att förlora alla rättigheter. Arendt myntade uttrycket ”rätten till rättigheter”⁴¹ vilket förutsätter ett medlemskap i en grupp som i sin tur innebär att bli erkänd som medlem av ett organiserat samhälle.⁴² Benhabib utgår från premissen att det är staten som ska skydda och tillgodose individens rättigheter. Vidare betyder detta att statens handlande resulterar i inklude-

⁴¹ Arendt, Hannah. *The Origins of Totalitarianism*. 1951, s. 300

⁴² Benhabib, Seyla. *The rights of others*. Cambridge University Press, Cambridge, UK, 2011, s. 65

rande och exkluderande av människor. Att staten skyddar vissa kan aldrig betyda att man skyddar alla, eftersom detta skulle kräva en världsstat, något Arendt är emot. Benhabib argumenterar vidare för att universell moral är de utkrävande och skyldigheter vi har mot varandra. Arendt menar att vi har en skyldighet att inte neka medlemskap eller att neka till rätten att ha rättigheter.⁴³ Flyktingar, tillsammans med minoriteter, IDP (Internally Displaced Person) och statslösa är alla kategorier av människor som skapats av statens handlingar. Personens juridiska status är beroende av skydd från den regim som kontrollerar området.⁴⁴ Kan man då tumma på staten suveräna rätt att kontrollera sitt territorium med allt vad det innebär? Benhabib menar att vi kan det och att universella rättigheter skapar ett nätverk av skyldigheter runt suveräniteten. Hon argumenterar för att vi redan har börjat försöka skapa alternativ, eller något slags skydd, för de som blivit nekade rätten att ha rättigheter genom exempelvis flyktingkonventionen, UNHCR och ICC (International Criminal Court) som har för avsikt skydda de vars rättigheter blivit försummade eller nekade. Benhabib argumenterar för att det måste finnas andra sätt att hantera ekonomiska och sociala orättvisor än att göra människor statslösa.⁴⁵ Idealt bör det finnas en mänsklig rättighet rörande medlemskap.⁴⁶ Rättigheten till medlemskap innebär också en rättighet att få veta, alltså hur processen för att blir medlem går till och vilka möjligheter som finns. Informationen måste finnas tillgänglig för alla och vara transparent.⁴⁷ Benhabibs teori kommer att användas för att påvisa varför det är viktigt att det finns en möjlighet till alternativ juridisk status och i vilka situationer det finns risker för att göra sanning av det Benhabib fruktar för.

2.2 Barutciski & Voigt - rättslig tolkning

Michael Barutciski menar att vi måste göra skillnad på rekommendationer och juridik och inte hålla stater ansvariga för sådana normer de aldrig accepterat, annars kan folk-

⁴³ Benhabib, S. 2011, s. 66

⁴⁴ Benhabib, S. 2011, s. 54-55

⁴⁵ Benhabib, S. 2011, s. 135

⁴⁶ Benhabib, S. 2011, s. 141-142

⁴⁷ Benhabib, S. 2011, s. 139-140

rätten gällande flyktingar och internationellt skydd bli oviktig.⁴⁸ Detta är en intressant slutsats som jag vill gräva djupare i med hjälp av Christina Voigt, en norsk professor i juridik. Båda har, som tidigare nämnts, helt olika sätt att se på internationell lag.

Voigt menar att internationell lag är normativ och en process som förnyas och utvecklas. På så sätt måste den här processen också hela tiden bekräftas med hjälp av andra influenser såsom principer, praxis och sedvana. Den internationella lagen är inte handfast, säker eller statisk.

Law as a process requires interpretation and choice of norms that are compatible with the values that are sought to be promoted and objectives sought to be achieved⁴⁹

Voigt vill alltså lyfta fram att ”law as a process can never only deal with law as it is”. Lagen kräver tolkningar som sammanfaller med vad som är avsett att uppnå.⁵⁰ Voigt menar att generella principer är normer som erkänts genom internationell lag och delar upp principerna i fem olika kategorier.⁵¹ Suveränitetsprincipen, vilken Voigt kallar för en *fundamental princip* beskrivs ha funnits länge och vara generellt accepterad. Denna, tillsammans med andra fundamentala principer, beskrivs vara grundstenarna för det internationella rättssystemet.⁵² Voigt argumenterar också för att det kan finnas *vägledande principer* som kan vara en del av att forma nya lagar. Den tredje sortens principer är *fall-back principer* som fyller de hål som finns i nationell och internationell lag, såsom exempelvis rättvis rättegång.⁵³ Den fjärde i ordningen beskrivs som *dynamiska principer*, som vägleder och reviderar konventioner till problem som är aktuella idag. Den sista typen av principen är *tolknings och- konfliktprincipen* som hjälper oss att ta beslut när innebörden av en term är mångtydig och svårbestämd. Principer är aldrig färdigformade och på så sätt hjälper de till att forma den internationella lagen, vilket skulle

⁴⁸ Barutciski, Michael, *Involuntary Repatriation when Refugee Protection is no Longer Necessary: Moving Forward after the 48th Session of the Executive Committee*, International Journal of Refugee Law, vol 10, nr 1/2, 1999, s. 253

⁴⁹ Voigt, Christina. *The Role of General Principles in International Law and their Relationship to Treaty Law*. 2008, s. 4

⁵⁰ Voigt, C. 2008, s. 4

⁵¹ Voigt, C. 2008, s. 8

⁵² Voigt, C. 2008, s. 13

⁵³ Voigt, C. 2008, s. 13 -14

betyda att traktat och konventioner inte heller är oföränderliga. Den internationella lagen bör alltså ses som ett normativt ramverk som den nationella lagen ska förhålla sig till.⁵⁴

Barutciski menar att stater inte kan hållas ansvariga för normer de aldrig accepterat, till skillnad från Voigt som menar att den internationella lagen hela tiden påverkas av och utvecklas genom våra normer. Voigt uttrycker sig vidare väldigt tydligt genom att avfärda internationell lag som ett regelverk och argumenterar för att det är ett normativt system.⁵⁵ Barutciski utgår från premissen att staters mottagande av flyktingar inte beror på hur många som behöver hjälp, utan på hur många staten har bestämt att de klarar av att ta emot. Av detta följer hans argument att de som inte ”behöver” skyddet längre, inte kan vara flyktingar eftersom de då ”tar plats” från de som verkligen behöver det.⁵⁶ Det här bygger alltså på antagandet att det finns flyktingar som inte behöver internationellt skydd längre men ändå fortsätter vara flyktingar och på så sätt ”uttömmar systemet”. Flyktingskyddet ses som slags minimiskydd som inte får utnyttjas.⁵⁷ Stater beskrivs ha, kanske främst, ett ansvar för sina egna medborgare, vilket följaktligen påverkar immigrationskontrollen. Även om Barutciski erkänner att det finns ett samband mellan mänskliga rättigheter och flyktingpolicys så menar han ändå att det finns en skiljelinje vilken grundar sig i skapandet av den internationella lagen gällande flyktingar. Han menar att uppkomsten grundar sig i att kunna hantera oundvikliga strömmar av människor och att det inte var att tillgodose behov av skydd efter andra världskriget. Det kan förvisso vara bäst för den före detta flyktingen att få lov att stanna i landet och fortsätta det liv som har påbörjats, men staten har endast ett ansvar under internationell lag tills det att flyktingen inte behöver skydd längre och har alltså ingen skyldighet att göra vad som är ”bäst för individen”. Han menar att om detta skulle bli en de facto norm så skulle detta leda till ifrågasättande av den internationella flyktinglagen.⁵⁸ Samtidigt menar Barutciski att om stater vill gå utöver vad den internationella lagen kräver så är det bra, det är kanske till och med att föredra eftersom det ligger i statens intresse att se till att det skapas en hållbar situation för flyktingen, annars kan det leda till vidare flykt.⁵⁹ En

⁵⁴ Voigt, C. 2008, s. 21-22

⁵⁵ Voigt, C. 2008, s. 3

⁵⁶ Barutciski, M. 1998, s. 242-243

⁵⁷ Barutciski, M. 1998, s. 246

⁵⁸ Barutciski, M. 1998, s. 244-245

⁵⁹ Barutciski, M. 1998, s. 246

av Barutciskis kanske intressantaste slutsatser är att det inte finns någon risk för att bryta mot non-refoulement principen vid avslutad status, eftersom stater, eller UNHCR, endast kan åberopa klausulen om det är så att de inte finns fara för flyktingens liv och frihet. Därför skulle man alltså kunna bedriva (tvunget) återvändande utan att bryta mot principen. Idén om frivilligt återvändande blir därför rent juridiskt oviktig och bör ses som endast en rekommendation när det är omöjligt att avgöra status.⁶⁰ Här menar jag dock att Barutciski inte problematiserar tillräckligt eftersom han inte ser det från ett grupperspektiv, något jag kommer redogöra för senare. Barutciski anser att det till och med kan vara skadligt att tillåta permanent skydd kort tid efter erhållen flyktingstatus, då detta urholkar den internationella lagen. Han menar också att om det internationella samfundet inte klargör att flyktingstatus inte är permanent utan tillfällig, resulterar detta i att stater inte vill ge asyl till människor i behov. Slutligen måste det alltså vara skillnad på lagar och policyrekommendationer, stater ska därför inte hållas ansvariga för normer de aldrig accepterat.⁶¹

Både Voigt och Barutciski kommer användas som metod för att analysera det internationella lagverket och dess rekommendationer. Jag ansluter mig till Voigt synsätt, vilket säkert kommer märkas genom uppsatsen, då jag menar att Barutciski inte problematiserar tillräckligt och då Voigt ger utrymmer för att göra lagen aktuell för problem som är relevanta för vår samtid. Anledningen till att båda, men kanske främst Voigt, använts är för att visa på att det är svårt och att det inte finns något enkelt svar eller lösning – vilket märks då hanteringen av avslutandet kan se olika ut.

⁶⁰ Barutciski, M. 1998, s. 247-249

⁶¹ Barutciski, M. 1998, s. 253

3 Tidigare forskning

Mycket av den tidigare forskningen kring upphörd flyktingstatus rör återvändandet; under vilka omständigheter återvändandet är försvarbart, alltså frivilligt eller ofrivilligt, och vilka krav som finns för att det ska ske. Återvändande beskrivs både som orealistiskt och den avgörande ”lösningen” för flyktingar. Vidare är tvunget återvändande ett omdebatterat ämne med många olika åsikter om huruvida det bryter mot principen om non-refoulement eller inte. Något som de flesta verkar vara överens om är att riktlinjerna är otydliga och att det finns ett problem i att olika länder tolkar lagarna olika. Forskningen, särskilt för frågan kring frivilligt och ofrivilligt återvändande, är centraliserad till i slutet av 1990-talet. Detta resulterar även i att många författare som skrivit texter om ämnet under den här tiden refererar till varandra. Jag har dock nedan försökt visa en bred bild med flera olika ståndpunkter med texter över ett större tidsspänn från början av 2000 till 2011.

Marissa E Cwik har skrivit ”*Forced to Flee and Forced to Repatriate? How the Cessation Clause of Article 1C(5) and (6) of the 1951 Refugee Convention Operates in International Law and Practice*”, där hon undersöker obligatorisk och frivilligt återvändande och hur dessa förhåller sig till förändringar i hemlandet. Hon visar på en motsägelser från UNHCR som gett ut en handbok för hur obligatoriskt återvändande ska hanteras men som samtidigt anser att tvunget återvändande i praktiken skulle bryta mot principen om non-refoulement. Vid obligatoriskt återvändande⁶² behövs inte flyktingens godkännande. Man skulle då kunna säga att om staten uppfyller UNHCRs krav för obligatoriska återvändanden så bryts inte principen om non-refoulement i en situation då staten utför ett slags återvändande som innebär att flyktingen måste återvända.⁶³ Barutciski hade här sagt att detta inte bryter mot non-refoulement principen eftersom de inte

⁶² *Obligatoriskt återvändande*, vilket är ovanligt, är ofrivilligt återvändande på statens mandat. Detta betyder att flyktingen *måste* återvända. Mer vanligt är ofrivilligt återvändande på UNHCR mandat, ofta i samband med asyl och- hemlandet. Då används istället benämningen *tvunget återvändande*. Dess motsats är *frivilligt återvändande* som alltså enkelt uttryckt betyder att idén är att flyktingen ska återvända av fri vilja.

⁶³ Cwik, E. M. 2011, s. 717,718

längre är flyktingar. Vidare argumenterar Cwick för att när UNCHR har påbörjat frivilligt återvändande ser landet att sina skyldigheter mot flyktingarna upphör vilket är ett problem.⁶⁴ Hon argumenterar också för att själva processen för att flyktingstatusen inte är tillräckligt utvecklat. Ett exempel är Australien som har kommit fram till att det är flyktingen som har bevisbördan för att påvisa att de fortfarande har anledning att vara rädda för sina liv, medan Storbritannien lägger bördan på migrationsverket.⁶⁵ Cwick påvisar alltså spänningen mellan suveränitetsprincipen och den internationella lagen, där staten har tolkat lagen till sin fördel. Inte sällan påvisas dessa spänningar mellan statens suveränitet samt dess åtaganden under internationell lag. Jag vill alltså undersöka detta ytterligare genom att utforska problematiken kring upphörandeklausulen och länders åtagande under internationell lag utifrån Voigt och Baruticski.

Vidare diskuteras till viss del motsägelsen mellan återvändande och integration. Joan Fitzpatrick, som skrivit ”*The end of protection: Legal standards for cessation of refugee status and withdrawal of temporary protection*” utgår från att återvändande är orealistiskt och att det är ett sätt att förstöra vad man annars brukar räkna som hållbara lösningar för flyktingar såsom integration och förflyttning.⁶⁶ Fitzpatrick argumenterar för att det alltid måste finnas regleringar gällande tvunget återvändande.⁶⁷ Vidare menar hon att flyktingar även måste kunna söka grund i andra Mänskliga rättighetsdokument när flyktingstatusen avslutas där tortyr, omänsklig eller nedvärderande behandling och berövandet av familjeliv, borde vara grunder för att få stanna.⁶⁸ Ytterligare tar hon upp problematiken med hur man kan säkerställa ett återvända som är säkert och värdigt, då fulländad respekt för mänskliga rättigheter inte finns någonstans på jorden, särskilt inte i länder som nyligen varit i en konflikt.⁶⁹ Hon fokuserar även på problematiken med tillfälligt skydd, vilket är ett gruppskydd. Fitzpatrick anser att det finns en stor risk att skapa fler IDP (Internally Displaced Person) genom att utföra tvunget återvändande på grupper med tillfälligt skydd.⁷⁰

⁶⁴ Cwick, E. M. 2011, s. 734

⁶⁵ Cwick, E. M. 2011, s. 726, 729

⁶⁶ Förflyttning översatt från engelska ”resettlement”

Fitzpatrick, J. *The end of protection: Legal standards for cessation of refugee status and withdrawal of temporary protection*. 1999, s. 343

⁶⁷ Fitzpatrick, J. 1999, s. 344

⁶⁸ Fitzpatrick, J. 1999, s. 371

⁶⁹ Fitzpatrick, J. 1999, s. 363

⁷⁰ Fitzpatrick, J. 1999, s. 370

UNHCRs roll ifrågasätts vidare och beskrivs både som avgörande och missuppfattad, men där dess närvaro debatteras. Enligt James Hathaway som skrivit ”*Right of states to repatriate former refugees. The part II: refugees and asylum*” är problemet inte frivilligt eller ofrivilligt återvändande, utan snarare att UNHCR är den som oftast har hand om återvändandet. Även om UNHCR har hand om det så blir staten indragen förr eller senare, då utan tydlig ledning från UNCHR och där statens auktoritet blir åsidosatt. Staten får sällan utöva obligatoriskt återvändande, vilket hon ser som ett problem - återvändandet är då inte alls relaterat till flyktingkonventionen utan bara UNHCRs riktlinjer.⁷¹ Hathaway ifrågasätter att en institution gör statens jobb⁷² och att stater ofta har tagit UNHCRs frivilliga återvändande som en indikation för att själva påbörja obligatoriskt återvändande utan att undersöka om kriterierna för att flyktingstatusen ska upphöra enligt klausulen är uppfyllda.⁷³

Något som jag tycker saknas är *när* rent juridiskt man förlorar flyktingstatusen, detta verkar vara ett ämne som till viss del urskiljs men som inte vidare diskuteras. Dessutom verkar det finnas en avsaknad av att skilja på att avsluta flyktingstatusen som grupp eller som individ. Detta behandlas till viss del, men ignoreras fullständigt av andra.

⁷¹ Hathaway, James, *Right of states to repatriate former refugees*, Ohio State Journal on Dispute Resolution, vol. 20, 2005, 218-219

⁷² Hathaway, J. 2005, s. 228

⁷³ Hathaway, J. 2005, s. 241

4 Upphörandeklausulen

Mellan 2002 och 2007 återvände 450 000 angolanska flyktingar till Angola.⁷⁴ Efter det har ett tiotusental till återvänt. UNHCR har genom ett dokument gett vidare rekommendationer för hanterandet av upphörandeklausulens följder för angolanerna, som till viss del indirekt behandlar problematiken av gruppens situation i förhållande till individen. Jag kommer nedan redogöra för UNHCRs rekommendationer samt de undantag från klausulen som finns.

4.1 UNHCRs rekommendationer

UNHCR har tagit fram en strategi för hur man ska hantera avslutandet av angolanas flyktingstatus bestående av 35 punkter. I dokumentet ges vissa rekommendationer som fokuserar på att tillhandahålla information och att främja frivilligt återvändanden, bland annat genom att tillsammans med UNHCR och hemlandet starta kampanjer för att nå ut med information om återvändande och alternativ för att främja informerade beslut. Man rekommenderar också relevanta aktörer att föra dialoger med angolanska exilgrupper⁷⁵ för att stärka förtroendet för återvändandet och undvika missförstånd.⁷⁶ UNHCR tar också upp att det kan finnas de som inte önskar att återvända då många har integrerats och levt i det nya landet under en längre tid. Det kan då vara aktuellt att ha en alternativ status som lösning. Länderna uppmanas att konkretisera vilka typer av individer som skulle kunna vara aktuella för att integreras eller få medborgarskap. UNHCR råder länder att erbjuda naturalisering eller alternativ laglig status till de som har starka sociala,

⁷⁴ UNHCR. *Implementation of the Comprehensive Strategy for the Angolan Refugee Situation, including UNHCR's recommendations on the applicability of the "ceased circumstances" cessation clauses.* IOM/05 – FOM/06/2012 [hädaneftre UNHCR Comprehensive Strategy for the Angolan Refugee Situation]

⁷⁵ Exilgrupper är översatt från engelskans *Community*.

⁷⁶ UNHCR *Comprehensive Strategy for the Angolan Refugee Situation*. 2012

ekonomiska eller familjeband till landet. Den angolanska regeringen uppmanas också att tillgodose pass eller papper som kan komma att behövas för ett återvändande eller naturalisering i asyllandet.

Två punkter som är specifikt intressant i relation till gruppaspekten av avslutandet är punkt 28 och 32. Punkt 28 tar upp problematiken kring tidsaspekten och *när* man förlorar sin status. Detta kan komma att ske innan man återvänt eller en alternativ juridisk status har genomförts. I sådana situationer menar UNHCR att man skulle kunna skjuta på avslutandet för att undvika att bryta mot principen om non-refoulement. Uppskjutningen skulle resultera i ”*temporary stay of the decision to cease status*” och vara tidsbestämt. När man förlorar sin status blir också viktigt utifrån Barutciski perspektiv. Han menar att det inte finns någon risk för att bryta mot principen om non-refoulement eftersom man endast kan avsluta flyktingstatusen om det inte finns fara för personens liv. Detta blir dock väldigt problematiskt om individens status grundar sig gruppens situation, eftersom man fortfarande kan ha anledning att frukta för sitt liv som individ även om gruppen som helhet inte har det. Det skulle därför finnas risk att bryta mot principen om non-refoulement om man inte, till det minsta, anslöt sig till rekommendationen i punkt 28. Detta är också väsentligt utifrån ett rättighetsperspektiv, om man förlorar sin status har man alltså inga rättigheter som flykting och blir ”bara människa”⁷⁷, om ingen annan status erhålls.

Enligt dokumentet finns det två anledningar till att man som flykting inte skulle beröras av den upphörandeklausulen, en formulering som jag utläser endast blir aktuell om man följer rekommendationen i punkt 28 och skjuter upp avslutandet. I andra fall berörs alla av klausulen eftersom allas status upphör och man då måste ”få tillbaka” sin status som flykting. Formuleringen utgår alltså från att ingen ännu har förlorat sin status, alternativt att man följt rekommendationen i punkt 28. De två anledningarna är vidare;

- (a) those who continue to have a well-founded fear of persecution; and (b) those who have “compelling reasons arising out of previous persecution” for refusing to avail themselves of the protection of the country of origin.

⁷⁷ Arendt, H. 1951, s. 300

När upphörandet i flyktingkonventionen beskrivs i individuella termer, har man i den specifika rekommendationen anslutit sig till att det rör sig om flertalet när man använder ”those”, alltså ”de som” och inte ”han/hon/den”. En mer djupgående undersökning av undantag från klausulen kommer redogöras för i följande avsnitt, kapitel 4.2.

I punkt 32 rekommenderas att angolaner som har ansökt om alternativ status före upphörandet, men vars ansökning inte behandlats inför verkställandet, alltså före den 30 juni 2012, ska återfå sin status i väntan på ett beslut. En formulering som är svårbegriplig. Jag utläser att man här skulle dra fördel av att man ansökt innan själva upphörandet och då inte förlora sin status, och inte heller rimligen skulle behöva ”återfå” sin status om meningen är att man aldrig förlorat den. Alltså, om man som angolan ansökt om alternativ status eller fortsatt flyktingstatus innan det är meningen att man ska förlora sin flyktingstatus, bör man rimligen inte förlora den medan man väntar på ett beslut. Detta förutsätter dock att man gått ut med information till den berörda gruppen, i det här fallet angolanerna, i god tid. Dessutom anges det i punkt 12 att undantagsprocedurerna bör äga rum första halvan av 2012, alltså innan statusen upphört.

Vidare skriver UNHCR i *Executive Committee Conclusion No. 69 (XLIII) (1992) on “Cessation of Status”*⁷⁸ punkt D, att alla som drabbas av beslut som rör grupper under upphörandeklausulen måste ha en möjlighet att efterfråga ett nytt beslut baserat på deras individuella omständigheter. Enligt punkt E, så ska stater även starkt överväga att ha en lämplig status som alternativ till de som fortfarande har anledning att frukta för sitt liv.⁷⁹ I 1997 års *Note on Cessation clause*, punkt 9, rekommenderas att staterna ska ta hänsyn till konsekvenserna av avslutandet för flyktingen och undvika en situation där den före detta flyktingen befinner sig olagligt i landet.⁸⁰ Ytterligare skriver Joan Fitzpatrick, Jeffrey & Susan Brotman i sitt paper *Current Issues in Cessation of Protection* att avslutandet bör skjutas upp för flyktingar som har förlorat sin status på grund av sin tillhörighet till en grupp innan de har fått en chans att inrätta att de fortfarande har anledning att vara flykting.⁸¹

⁷⁸ UNHCR. *Executive Committee Conclusion No. 69 (XLIII) (1992) on “Cessation of Status”*. EXCOM Conclusions, 9 October 1992. [Hädanefter ”UNHCR, Conclusion No. 69”]

⁷⁹ UNHCR, *Conclusion No. 69*

⁸⁰ UNHCR. *Note on Cessation Clause*. 30 Maj, 1997. EC/47/SC/CPR.30

⁸¹ Joan Fitzpatrick, Jeffrey & Susan Brotman. Punkt 67, s. 22

Utifrån Barutciski perspektiv hade dessa rekommendationer varit just det, rekommendationer och inget mer. Något som kan följas, och är bra om det görs, men inget som staten förbundit sig vid. Ett av Barutciski argument är här att den internationella lagen gällande flyktingar annars inte tas på allvar eller blir urholkat. Man skulle alltså inte i någon juridisk mening kunna kräva att stater följer de rekommendationer som UNHCR fastställer, eftersom detta skulle resultera i att internationell lag inte tas på allvar. Voigt menar här att det är detta som gör den internationella lagen levande och aktuell och att vi hela tiden måste tolka lagen för att göra den relevant. Hon menar vidare att lagen kräver tolkningar tillsammans med bakomliggande anledningar för att verkligen tillgodose vad som ska uppnås. Jag utläser dock, med hänvisning till non-refoulement principen, att punkt d) i UNHCRs *Conclusion No. 69* måste följas. Annars riskeras kränkningar mot den viktigaste principen i internationell flyktinglag. Jag menar även att den ständiga återkommande ”möjligheten till en ny prövning” påvisar att upphörandeklausulen inte är vattentät, och att det finns anledning till att ifrågasätta den. Genomgående i dokumentet benämns angolaterna som flyktingar. Jag antar dock att rekommendationerna även gäller före detta flyktingar och inte endast innan man förlorat statusen, även om det verkar finnas en önskan om att alla rekommendationer ska kunna förverkligas innan statusen avslutas. Detta påvisar dock ytterligare att statusen i sig är väldigt viktig.

Vi har nu fastslagit att ett problem kan vara att det fortfarande kan finnas anledning för individen inom gruppen att vara flykting. Det blir då viktigt att man inte förlorar sin status innan man har fått möjlighet att ansöka om att få uppskjuten eller, alternativ status. Vilka undantag som det då finns inom det legala ramverket för den upphörandeklausulen är det som följer nedan.

4.2 Artikel 1C(5)-(6)

1951 års konvention erbjuder främst två alternativ till att man inte ska beröras av upphörandeklausulen där den första är ”*continuing well-founded fear*”, alltså att man fortfarande uppfyller kraven för flyktingstatus i enlighet med artikel A(1). Den andra kräver ett mer subjektivt förhållningssätt där formuleringen lyder ”*compelling reasons arising out of past persecution*”. Detta beskrivs i UNHCRs handbok som en mer humanitär princip som även kan gälla andra flyktingar än sådana som faller under konventionen.

Undantaget uttrycks gälla för de som har utsatts för så allvarlig förföljelse i det förflutna att de aldrig kommer kunna sluta vara flyktingar. Exakt vad detta betyder är ytterligare inte redogjort för. Det gör dessutom saker och ting mer komplicerat när alla flyktingar, per definition, redan faller under den här kategorin av allvarliga förföljelser.⁸² Däremot ges det exempel i UNHCRs *Guidelines for International Protection* om att personer som utsatts för våld av lokalbefolkningen, eller blivit vittne till våld mot familjemedlemmar skulle kunna falla under den diskuterade kategorin. Barn beskrivs också som synnerligen utsatta och ska ges särskilt övervägande och hänsyn.⁸³ Vidare, även om det varit en fundamental förändring gällande landets styre så betyder detta inte alltid att det skett en förändring i befolkningens attityd.⁸⁴ Ytterligare anger riktlinjerna att landet bör överväga ”lämpliga åtgärder” för långtidsflyktingar, alltså de som har befunnit sig i landet under en längre tid - vilket har resulterat i starka sociala, ekonomiska eller familjeband.⁸⁵ Detta ”undantag” fungerar ungefär som ett slags återkallande av upphörandet och benämns ofta som ”*the acquired rights exception*”.⁸⁶ Formuleringen ”lämpliga åtgärderna” är otydlig och definieras in, men senare i paragrafen uppmanas länder att tillgodose de som kan vara aktuella för ett undantag en alternativ status. Vidare stadgas att detta inte är något som krävs enligt 1951 års flyktingkonvention⁸⁷, men är förenligt med dess syfte och utgår från en humanitär princip.⁸⁸

Utifrån Baruticiski perspektiv är ”*the acquired rights exception*” inte något undantag som kan krävas från staten, då det inte finns med i någon konvention och utgår från en princip. Voigt menar dock att det är just de här principerna som hjälper konventioner att vara intressanta i nutid och en del av lagen. Det måste vidare finnas procedurer som guidar konventionerna i de nya problemen som uppstår.⁸⁹ Baruticiski menar att vi måste göra skillnad på juridik och rekommendationer och därmed skulle dessa rekommendationer inte något stater skulle kunna hållits ansvariga för. Om vi utgår från att konventionen skrevs utifrån antagandet om att flyktingstatusen skulle vara tillfällig, vilket vi

⁸² Johnson, Corey R. *Ceased Circumstances and the End of Refugee Status The Use of Article IC(5) in South Africa*. 2012, Augusti, s. 10

⁸³ UNHCR International Protection No. 3, artikel 20

⁸⁴ UNHCR.1992, artikel 136

⁸⁵ UNHCR International Protection No. 3, artikel 22

⁸⁶ Johnson, C. R. 2012, s. 10

⁸⁷ UNHCR International Protection No. 3, artikel 22

⁸⁸ Johnson, C. R. 2012, s. 12

⁸⁹ Voigt, C. 2008, s. 22

inte kan säga att den varit i fallet med angolanerna, så blir dock ”*the aquired rights exception*” ett sätt att hålla konventionen relevant i förhållande till nya problem. Utifrån Voigts tolkning av internationell lag skulle alltså det sistnämnda undantaget varit högst relevant och en del av lagen.

Jag har nu alltså redogjort för vilka undantag det kan finnas från att bli berörd av upphörandeklausulen, samt vilka rekommendationer UNHCR framför i samband med processen för avslutandet. I följande kapitel kommer en redogörelse för vilka möjligheter för att utkräva rättigheter i form av erkänd status angolanerna har i Sydafrika och Zambia i förhållande till dess nationella lagar.

5 Zambia & Sydafrika

Nedan följer en koncis redogörelse för Zambias och Sydafrikas tillämpliga lagar samt landets hantering av de angolanska flyktingarnas avslutade status. Det finns mycket att säga om både det zambiska och sydafrikanska regelverket för flyktingar. I enlighet med uppsatsens syfte och frågeställning kommer dock följande redogörelse fokusera på lagar och avsnitt relevanta för konsekvenser och alternativt till upphörandet av statusen. Först beskrivs respektive lands specifika lagliga ramverk för att sedan analyseras i förhållande till hur man beskriver hanteringen av den upphörda statusen för de angolanska flyktingarna och hur detta förhållande till internationell rätt.

5.1 Zambias lagliga ramverk

Zambia ratificerade 1951 års flyktingkonvention den 24 september 1969 samt OAU:s flyktingkonvention 15 augusti 1973.⁹⁰ Enligt UNHCR är de flesta flyktingarna i Zambia erkända som *Prima Facie* flyktingar under artikel 1(2) i OAU:s flyktingkonvention.⁹¹ Zambia har ett dualistiskt system, vilket alltså innebär att nationell rätt är skild från internationell rätt.⁹²

Idag gäller 1970 *Refugee Control Act* som inte erbjuder medborgarskap för flyktingar och inte heller några rättigheter för flyktingar. 2002 skulle man lansera en ny flyktinglag, men gensvaret blev inte som man hoppats och förslaget drogs tillbaka.⁹³

⁹⁰ UNHCR. *Chapter V. Refugee and Stateless Persons*. 2012

⁹¹ UNHCR. *For the Office of the High Commissioner for Human Rights' Compilation Report Universal Periodic Review: ZAMBIA*. 2012c, s. 1

⁹² Dixon, Martin, *Textbook on international law*, 6. ed., Oxford University Press, Oxford, 2007, s. 89

⁹³ Manby, B, 2010, s. 92

Zambias konstitution deklarerar att man som zambisk medborgare måste ha minst en zambisk förälder. Vidare kan flyktingar inte kvalificera sig till att bli naturaliserade i enlighet med Zambias konstitution då de inte uppfyller kravet att vara ”vanlig invånare”⁹⁴. Enligt Zambisk lag kan flyktingar inte uppfylla kravet att vara vanlig invånare och kan således inte uppnå medborgarskap.⁹⁵ Exakt vad ”vanlig invånare” betyder är oklart då det inte definieras i lagen.⁹⁶ 1970 års lag är ett dokument som tydligt utgör specifika regler gällande flyktingar, till exempel punkt 10(1) som rättfärdigar att den regerande när som helst kan beordra en flykting att lämna territoriet, något som inte är förenligt med flyktingkonventionen och skulle kunna bryta mot non-refoulement principen. Vidare statuerar punkt 11(1) att man endast har sju dagar på sig att få rätt tillstånd för att få stanna i landet, annars måste man lämna Zambia. Detta skulle också kunna leda till kränkning av principen om non-refoulement.⁹⁷

I originalversionen av 1970 års Refugee Control Act finns ingen utpräglad definition av ordet ”flykting”, utan det har tillkommit senare i the Refugee (Control) (Declaration of Refugees) Order Statutory Instrument No. 240 of 1971, där man ansluter sig till 1951 års definition, men inte den bredare definitionen i OAU:s konvention.⁹⁸ Vidare undergår en ny Refugee Bill granskning av parlamentet för att ersätta den gamla Refugee Control Act. Den nya lagen ska överensstämma mer med de internationella konventionerna, även om det fortfarande finns vissa avvikelser kvar.⁹⁹

5.1.1 Hantering av de angolanska flyktingarna

Zambias största erkända grupp flyktingar var under 2011 angolaner som uppgick till runt 20 000, av totalt 48 000 flyktingar.¹⁰⁰ Det finns uppgifter som anger att 47 procent av registrerade angolanska flyktingar i Zambia var födda i landet.¹⁰¹ Det skulle

⁹⁴ Översatt från engelskans ”ordinary resident”.

⁹⁵ Citizenship act of Zambia, artikel 6(1)(b) & UNHCR, 2007, s. 50

⁹⁶ Chitupila, Chongo V. Workshop Discussion on refugee status determination (RSD) and Rights in Southern and East Africa. Uganda, 16-17 november 2012, s. 10

⁹⁷ Chitupila, C. V. 2010, s. 6

⁹⁸ Refugees (Control) (Declaration of Refugees) (No. 2) Order 1971 [Zambia], 31 December 1971

⁹⁹ UNHCR. 2012c, s. 1

¹⁰⁰ UNHCR, *UNHCR country operations profile –Zambia*. 2010

¹⁰¹ UNHCR. 2012c, s. 1

alltså betyda att en hel del skulle kunna falla under kategorin långtidsflyktingar i den meningen att de har starka ekonomiska, sociala eller familjeband till landet. Vidare fördes det 2002 en diskussion om huruvida man skulle erbjuda medborgarskap för flyktingar, specifikt angolaner, som just stannat en längre tid i landet.¹⁰² Detta skulle genomföras med en ny ”Refugee Act”, vilket senare upphävdes.¹⁰³ Utan en zambisk förälder är de angolanska flyktingarna alltså inte berättigade till medborgarskap enligt lag.

UNHCR skriver i sin årliga rapport om Zambia att man ska hjälpa regeringen med att implementera en rättvis och effektiv undantagsprocess för de som fortfarande kan ha anledningar att vara flyktingar. Detta beskrivs dock uttryckligen främst gälla för rwandier¹⁰⁴ som också ska få hjälp med att ordna arbetstillstånd.¹⁰⁵ Man kan då ifrågasätta varför samma konstruktion inte skulle gälla för angolanerna. En anledning till UNHCRs positiva särbehandling skulle kunna vara ett antagande om att det finns fler rwandier som har anledning att fortsatt frukta för sina liv. Det kan då ifrågasättas om man i sådana fall verkligen ska avsluta flyktingstatusen för rwandier. Trots att Zambia har flest angolanska flyktingar är de ”alternativa statusarna” främst till för rwandier. Oavsett anledning är den fundamentala frågan ändå om inte möjligheterna för alla som fått sin flyktingstatus avslutad bör vara lika.

Zambia har de senaste åren fått mer pengar och stöd från UNHCR för att kunna hantera repatrieringen av, blanda annat och kanske främst, angolaner. Detta kommer öka ytterligare under 2012 av samma anledning.¹⁰⁶ Zambias regering har vidare angett att de tänker ”integrera”¹⁰⁷ 10 000 angolaner som har bott i Zambia under en längre tid, givet viss hjälp från det internationella samfundet.¹⁰⁸ Exakt vad integrationen betyder i form av juridisk status är oklart. Den här hanteringen av situationen indikerar det som Batuticisk menar alltid är fallet, nämligen att man i hanteringen av status kring flyktingar inte baserar det på hur många som faktiskt behöver statusen, utan snarare på att det är

¹⁰² UNHCR, “*Zambia Initiative launched*” *Briefing Notes*, 27 August 2002

¹⁰³ Manby, B. 2010, s. 92

¹⁰⁴ Oklart är om detta fortfarande gäller, eftersom det var meningen att Rwandier skulle förlora sin flyktingstatus vid samma tidpunkt som Angolanerna, detta blev dock inte fallet och man har skjutit upp det till år 2013. Jag anser dock inte att huruvida detta är aktuellt idag eller inte, är det relevanta eftersom jag ifrågasätter själva idén om att alla inte ska ha samma tillgång till status.

¹⁰⁵ UNHCR. *UNHCR country operations profile – Zambia*. 2012d

¹⁰⁶ UNHCR. 2012d

¹⁰⁷ Översatt från engelska ”locally integrated”

¹⁰⁸ UNHCR. 2012c, s. 4

landets intresse och möjligheter att ta hand om och tillgodose som styr. Här skulle det dock handla om integration, där man inte tillgodoser integreringen för de som behöver eller vill, utan bestämmer en kvot som ska fyllas oavsett. Zambia skulle alltså, för att leva upp till sina förpliktelser under internationell lag, erbjuda omprövning av de fall där angolaner fortfarande har anledning att vara flyktingar samt de som har utsatts för sådana förföljelser som resulterar i trauma vilket gör att de aldrig kommer sluta vara flyktingar. Angeläget för angolanerna, då många befunnit sig länge i landet, är undantaget för långtidsflyktingar. Detta förhåller sig ändå Zambia till då de avser att integrera 10 000 angolaner, vars status förvisso är oklar. En hantering av problemet som inte delas av Sydafrika.

5.2 Sydafrikas lagliga ramverk

För att uppnå naturalisering i Sydafrika måste man först få uppehållstillstånd i enlighet med artikel 25 i the Immigration Act.¹⁰⁹ Detta tar minst fem år och det krävs sedan ytterligare fem år för att bli medborgare.¹¹⁰ I Sydafrika är barn som har två icke sydafrikanska föräldrar som lagligen befinner sig i landet, berättigade medborgarskap.¹¹¹ Detta skulle alltså betyda att två personer som har fått flyktingstatus skulle kunna få barn i Sydafrika och det barnet skulle därmed kunna bli sydafrikansk medborgare. Vidare kan man som barn även få medborgarskap förutsatt att man inte har medborgarskap eller nationalitet i ett annat land.¹¹² Efter fem års bosättning i landet som flykting kan man enligt *the Immigration Act* få uppehållstillstånd om *the Standing Committee for Refugee Affairs*¹¹³ ger ut ett dokument som klargör att personen är flykting på obestämd tid.¹¹⁴ Det krävs alltså sedan ytterligare fem år för att kunna bli medborgare. Det ska dock tilläggas att detta gäller fem år med flyktingstatus, och alltså inte fem år i landet. Har man

¹⁰⁹ Immigration Act (no. 13 of 2002), artikel 25, 01/07/2004

¹¹⁰ Manby, B. 2010, s. 6

¹¹¹ South Africa Citizenship Act (no. 88 of 1995), Section 2(1)(b) and 2(2)

¹¹² South Africa Citizenship Act (no. 88 of 1995), Section 2(4)(b).

¹¹³ Organet under Department of home affairs (DHA) som har formulerar och implementerar procedurer rörande flyktingar och asylsökande.

¹¹⁴ Immigration Act (no. 13 of 2002), section 27(d)

alltså befunnit sig i landet ett antal år som asylsökande så räknas inte dessa. Fram till 2008 hade ingen flykting blivit medborgare genom den här processen. Det skulle kunna bero på den tioåriga tidsaspekten.¹¹⁵ Ytterligare skulle detta även kunna bero på otillräckliga resurser på departementet då man 2012 hade över 68 000 flyktingar som väntade på att få sin status omprövad.¹¹⁶ På grund av upphörandet av angolansernas flyktingstatus kan man tänka sig att denna siffra kan komma att bli ännu större. Detta skulle också resultera i att man som asylsökande får vänta länge på att bli flykting, något som sedan har betydelse när man vill ansöka om medborgarskap. Att inneha en juridisk status är alltså viktig på flera plan, inte minst för att uppnå vad som kanske skulle kunna vara den ultimata formen av berättigande till rättigheter som medborgare.

Sydafrika ratificerade 1951 års konvention den 12 januari 1996¹¹⁷ och OAU:s konvention den 15 december 1995.¹¹⁸ Sydafrikas egen Refugee Act tar också upp upphörandet av flyktingstatusen, vilken är väldigt lik den som beskrivs i 1951 års konvention. En formulering som skiljer sig är att ”*no other circumstances have arisen which justify his or continued recognition as a refugee*”.¹¹⁹ Detta skulle alltså betyda att det även kan ha uppkommit nya anledningar till varför man skulle fortsätta vara en flykting, än de som man först sökte asyl för. I kapitel 5 av the Refugee Act beskrivs flyktingars rättigheter som bland annat innebär tillgodoseende av de rätta dokumenten och papperna samt rättigheter vid deportering.¹²⁰ Det finns alltså större möjligheter för sydafrikanska flyktingar att uppnå medborgarskap enligt lag än i Zambia, även om de är svåra att realisera i verkligheten.

5.2.1 Hantering av angolanska flyktingar

Man uppskattar att det finns runt 5800 angolanska flyktingar i Sydafrika, vilket är den tredje största gruppen erkända flyktingar i Sydafrika.¹²¹ Forskaren Ingrid van Beek har

¹¹⁵ Manby, B. 2010, s. 93

¹¹⁶ Johnson, C. R. 2012

¹¹⁷ UNHCR. Chapter V. Refugee and Stateless Persons. 2012

¹¹⁸ African Unity. *LIST OF COUNTRIES WHICH HAVE SIGNED, RATIFIED/ACCEDED TO THE OAU Convention Governing the Specific Aspects of Refugee Problems in Africa*. 11 november 2009.

¹¹⁹ No 130 of 1998: Refugee Act, 1998, artikel 5(1)(e)

¹²⁰ No 130 of 1998: Refugee Act, 1998, kapitel 5

¹²¹ UNHCR. *2012 UNHCR country operations profile - South Africa*. 2012

menar att Prima Facie status i Sydafrika delats ut till de som är ”uppenbara flyktingar” och inte baserats på massflykt. Eftersom Angola vid tidpunkten ansågs vara ett ”flyktinggenererande land” och då människor från dessa länder ofta ansågs vara Prima Facie flyktingar, finns det anledning att tro att de flesta flyktingar från Angola anses falla under denna kategori.¹²² Uppgifterna om en majoritet som Prima Facie bekräftas även av UNHCR.¹²³

På Department of Home Affairs (DHA), som är det departement som har hand om immigrationsfrågor, beskrivs hur man ålägger sig att se till att hjälpa de flyktingar som önskar att återvända, samt att erbjuda alternativ status för de som inte önskar att återvända.¹²⁴ Detta preciseras dock inte vidare. Enligt en av de större organisationerna som arbetar med flyktingar i Sydafrika finns det dock tre olika alternativ för hanteringen av de angolanska flyktingarnas avslutande.

- I. Frivilligt återvändande
- II. Under vissa specifika omständigheter kan man fortsätta vara flykting under 24 artikeln i den sydafrikanska flyktingkonventionen, detta sker från fall till fall.
- III. Man kan också, givet att man uppfyller visa förutsättningar som anses vara produktiva och effektiva för Sydafrika, få uppehållstillstånd och på så sätt vara en angolans som bor i Sydafrika.¹²⁵

Av intresse hade varit en utveckling av vad detta mer precist innebär. Det verkar som att Sydafrika till viss del har tagit UNHCRs rekommendationer under betänkande då punkt III skulle kunna leva upp till alternativ status för långtidsflyktingar. Vidare så har de Sydafrikanska flyktingarna faktiskt en chans att uppnå medborgarskap, dock efter en längre tidsperiod.

Givet är att de två länderna har olika förutsättningar och olika sätt att hantera problemet. Sydafrika har inte lika många angolanska flyktingar att ”manövrera” som Zambia, därför skulle man kunna argumentera för att det kanske inte relevant för dem att

¹²²van Beek, I. 2001, s. 26-27

¹²³UNHCR International Protection No. 3. 2003

¹²⁴Department of Home Affairs. *Opening remarks by Home Affairs Minister Dr Nkosazana Dlamini Zuma during UNHCR meeting on repatriation of Angolan refugees.* 2012, 29 februari.

¹²⁵Herron, Amy. *Important Notice for ALL Angolan Refugees/ Aviso Importante para TODOS os Refugiados Angolanos.* PASSOP. 2012, 18 juni.

hantera situationen på samma sätt som Zambia. Resultatet blir dock en godtycklig hantering av efterspelet av upphörandeklausulen och de problem som följer om man inte erferlever de förpliktelser under internationell lag samt dess rekommendationer. I enlighet med Voigt är dessa tolkningar av lagen en del av dess utveckling som resultat av dess normerande natur. Vidare menar Voigt även att en av de viktigaste principerna i internationell lag suveränitetsprincipen¹²⁶ som innebär att staten att innehar ”exklusiv rätt till offentligt maktutövande över det egna territoriet”.¹²⁷ Förhållandet mellan internationell lag och landets rätt att bestämma över sitt territorium är komplex, men oerhört viktigt då de reglerar tillgodoseende av rättigheter.

¹²⁶ Voigt. 2008, s. 12

¹²⁷ National Encyklopedin. *Suveränitetsprincipen*. 2012

6 Diskussion och slutsats

Jag har nu redogjort för problematiken med att avsluta flyktingstatus för en grupp samt hur Sydafrika och Zambia valt att hantera avslutandet och hur detta förhåller sig till internationell lag. Texten argumenterar för att det är viktigt med en rättvis och effektiv undantagsprocess samt att ha en erkänd status.

Benhabib anser att individers juridiska status är beroende av skydd från den auktoritet som kontrollerar området.¹²⁸ Detta blir högst relevant och verkligt i frågan om att flyktingstatusen upphör. Utan status som flykting saknar man rättigheter som är kopplade till statusen. Meningen är att flyktingstatusen ska vara tillfällig, men tyvärr är den inte det för många. Utan att gå närmare in på vad ”tillfälligt” skulle kunna innebära, bör vi i fallet med angolaner kunna fastställa att om man varit flykting sen 1961, så bör detta inte rimligtvis ses som tillfälligt. Kan vi då fortfarande motivera att inte ha något alternativ till de vars status inte varit tillfällig, annat än att angolanerna måste återvända? Alternativ status för de som befunnit sig länge i landet måste tas på större allvar. Voigt argumenterar för att vi måste ta hänsyn till principer (här en humanitär sådan) för att hålla den internationella lagen aktuell och relevant. Långtidsflyktingar är ett problem som finns idag som lagen inte förutsåg och den internationella lagen måste förhålla sig även till dem. Barutciski menar att det är staters goda vilja som avgör om rekommendationerna ska följas eller inte, att staten inte behöver göra vad som är, som han beskriver ”bäst för individen” när det gäller alternativ status efter, eller helst innan, upphörandet.¹²⁹ Det är dock, som uttrycks i uppsatsen, mycket mer problematiskt än ”vad som är bäst för individen”. Jag har tidigare redogjort för en djupare problematik när det gäller individuell flyktingstatus som grundar sig i gruppens förhållande och hur detta kan leda till kränkning av ”non-refoulement” principen. Utan att då ha något alternativ, och utan möjlighet att återvända, en situation som kan uppstå vid ett verkställande av upphörandeklausulen, utan att *till det minsta* följa de rekommendationer som finns, blir resultatet

¹²⁸ Benhabib, S. 2011, s. 54-55

¹²⁹ Barutciski. M. 1998, s. 244-245

en fara för att inte ha någon status alls. I enlighet med Benhabib betyder detta alltså ingen tillhörighet, och därmed inga rättigheter. Det handlar alltså inte alltid endast om att det är en jobbig situation, eller ovilja från den före detta flyktingen att återvända. Det är mycket mer problematiskt än att det är ”juridiskt oviktigt” om återvändandet är frivilligt eller ofrivilligt, med ett argument som lyder att man endast kan avsluta statusen om det inte finns risk för fortsatt förföljning. Om det är så att statusen endast kan upphöra om det inte finns risk för fortsatt förföljelse, borde statusen alltid avslutas på individuell nivå eftersom det annars enligt mina tidigare utläsningar kan finnas en risk att bryta mot principen. Jag har dock tidigare redogjort för att upphörandet väldigt sällan sker på individuell nivå, och inte har gjort så när det gäller angolaner i Sydafrika eller Zambia. Ett alternativ till individuell handläggning skulle kunna vara ett minimikrav på att man måste följa rekommendationerna från UNHCR, inte minst artikel 28 i UNHCRs *Comprehensive Strategy for the Angolan Refugee Situation*, och alltså se till att ingen förlorar sin status som flykting innan personen återvänt eller fått en alternativ status. Ytterligare skulle jag vilja påstå att en anledning till att det måste finnas alternativa statusar tillgängliga, är att det är väldigt problematiskt att fastställa när fundamentala förändringar har skett i landet. Det finns förvisso krav som ska uppfyllas men, som tidigare poängterats, är dessa krav baserade på en förändring hos regeringen och inte hos befolkningen, vilket också kan vara anledningen till en flykt. Eftersom det står i upphörandeklausulen att ingen som har fortsatt rädsla för förföljelse ska beröras av klausulen, ser jag inget annat än att det finns en stor risk att man bryter mot klausulen vid avslutandet av angolanernas status som grupp. Alla andra argument skulle grunda sig i en säkerhet om att inte en av de angolanska flyktingarna runt om i världen fortfarande har anledning att vara flykting. Länder skulle behöva genomföra individuella prövningar av varje fall för att undvika att avsluta statusen för någon som fortfarande har anledning att vara flykting. Detta skulle antagligen vara omöjligt att genomföra för många av länderna, inte minst Sydafrika som redan har ca 60 000 asylsökande som väntar på att få sina fall prövade. Att följa UNHCRs rekommendationer minskar risken avsevärt.

UNHCR tar i sina rekommendationer fram att flyktingar som befunnit sig länge på territoriet bör kunna få ansöka om medborgarskap. Om flyktingstatusen redan upphört skulle detta i värsta fall betyda att personen befinner sig ”illegalt” i landet och det skulle då bli svårt att ansöka om alternativ status. Vidare skulle en annan konsekvens kunna vara att rekommendationer rörande flyktingar eventuellt inte bli aktuella för de individer som redan förlorat sin flyktingstatus, då de juridiskt inte är flyktingar längre.

Återigen blir det nödvändigt att upphörandet *inte* sker innan alternativ status uppnås eller personen återvänt.

Det blir också viktigt vilken ”sorts” flykting man är. Utifrån Barutciski, som menar att vi endast kan förhålla oss till det som explicit nämns i konventioner och lagar, skulle Prima Facie flyktingar antagligen inte juridiskt falla under benämningen ”flykting” och alltså inte beröras av de rättigheter och skyldigheter som följer under flyktingkonventionen. Hur upphörandet av en Prima Facie flykting skulle ske rent juridiskt är alltså omöjligt att säga, eftersom de då inte är flyktingar under flyktingkonventionen kan inte deras status upphöra enligt den avslutande klausulen. Det är också problematiskt att det inte finns någon klar definition av vad en Prima Facie flykting är. Detta blir dock mindre problematiskt om man ansluter sig till att Prima Facie flyktingar faller under någon flyktingkonvention i den mening att de blir flyktingar rent juridiskt.

Vidare är också godtyckligheten i vem den ”alternativa statusen” ska tillfalla, anmärkningsvärd. Att UNCHR:s avser att den alternativa status som avses främst ges till rwandier och inte angolaner i Zambia visar på en arbiträr hantering av efterspelet av upphörandeklausulen, där vissa grupper verkar ”förtjäna” eller vara i större behov av en status än andra. Vad detta grundar sig i är oklart. Zambia och Sydafrika visar på olika sätt att hantera de angolanska flyktingarna. Zambia har valt att ”integrera” 10 000 flyktingar medan Sydafrika delvis verkar ansluta till de rekommendationer UNHCR satt ut. Det är inte min avsikt att fastställa om det enda är bättre än det andra, men att poängtera att detta visar på att man lätt kan tolka lagen till sin fördel genom att ignorera rekommendationerna vilket resulterar i att möjligheten till status varier. Det är ett problem eftersom statusen reglerar rättighetsinnehavet och det är bekymmersamt att inte alla får samma möjlighet, inte ens från UNHCR.

Ett av Barutciskis huvudargument är att den internationella lagen gällande flyktingar inte kommer att tas på allvar om vi håller stater ansvariga för normer de aldrig accepterat. Jag skulle snarare vilka påstå att det är normerna och tolkningarna av lagen som gör att den bör tas på allvar; genom att hålla den internationella lagen levande med principer och tolkningar är den högst relevant och bör anses mer tillämplig än en lag som inte hålls uppdaterad – argument som utgår från Voigs tolkning av lagen. Vare sig man ställer sig bakom Barutciskis eller Voigs syn på den internationella lagen så visar detta på att flyktingstatusen, i den mån den ger förutsättning för ett medlemskap av en grupp, är essentiell i frågan om rättigheter. Det är därför viktigt, och jag vill gå så långt som att säga nödvändigt, att man följer punkt 28 i UNHCR:s rekommendationer och inte

avslutar statusen innan återvändandet eller alternativ status erhållits. Detta ökar också, som tidigare argumenterats för, risken för kränkning av principen om non-refoulement.

Mycket av den tidigare forskningen har fokuserat på formen av återvändandet, jag har valt att fokusera på problemen som kan uppkomma från att man avsäger en juridisk status för en grupp, samt möjligheterna att ”återfår” sin status och vilka undantag det kan finnas från att beröras av avsägandet, vilket jag tyckt saknats eller delvis ignorerats tidigare. Av vidare intresse skulle vara att undersöka hur upphörandeklausulen tillämpas praktiskt i verkligheten och om detta stämmer överens med landets beskrivning. Det skulle också vara tänkvärt att vidare utveckla hur detta förhåller sig i relation till rätten till nationalitet. Följaktligen skulle det också vara intressant att undersöka vad som ligger till grund för att vissa grupper anses ”förtjäna” möjligheter till alternativ status och inte andra. I diskursen debatteras ofta upphörandet av flyktingstatus lika, utan att problematisera att individens rättigheter bottnar i en grupps situation. Gruppaspekten glöms bort, kanske för att flyktingstatusen, i alla fall i juridisk form, inte är en grupprättighet utan individuell.

7 Sammanfattning

Uppsatsens syfte var att påvisa hur rättigheterna är kopplade till ens status och hur godtyckligt det är att få sina rättigheter tillgodosedda. Jag har genom min uppsats redogjort för hur godtyckligt skyddet av flyktingar blir som ett resultat av den avslutande statusen.

Det kan finnas en hel del problem med att avsluta flyktingstatusen för angolaterna som grupp i Sydafrika och Zambia utifrån ett rättighetsperspektiv. Jag har använt Seyla Benhabibs teori för att påvisa vikten av erkänd status och hur detta är avgörande för att kunna tillgodose sig rättigheter. Att aktivt avsäga en juridisk status är problematiskt när ens individuella rättigheter är grundade i en grupps situation, och rättigheterna går förlore på grund av en förändring som anses vara fundamental för gruppen, men inte nödvändigtvis måste beröra individen.

För att visa på komplexiteten den internationella lagen och hur den kan förhålla sig till nationell lag har jag använt Barutciski och Voigt som verktyg för att tolka den internationella lagen. De olika synsätten kan vara avgörande för hur viktiga rekommendationerna är och i vilken grad de efterföljs. Jag har studerat Zambias och Sydafrikas nationella lagar och vilka undantagsprocesser som finns, vilket visar på att möjligheten att uppnå alternativ status varierar. Långtidsflyktingar, de som fortfarande kan ha anledning att vara flyktingar samt de som aldrig kan sluta vara flyktingar på grund av trauma vid tidigare förföljelse identifieras som möjliga undantag vid upphörandeklausulens åberopande.

Referenser

7.1 Konventioner, Deklarationer & Lagar

7.1.1 Lagar - Sydafrika

No 130 of 1998: Refugee Act, 1998

Tillgänglig på: <http://www.info.gov.za/view/DownloadFileAction?id=70666>

Senast hämtad: 2 januari 2013

South Africa Citizenship Act (no. 88 of 1995)

Tillgänglig på: [http://www.home-](http://www.home-affairs.gov.za/PDF/Acts/South%20African%20Citizenship%20act.pdf)

[affairs.gov.za/PDF/Acts/South%20African%20Citizenship%20act.pdf](http://www.home-affairs.gov.za/PDF/Acts/South%20African%20Citizenship%20act.pdf)

Senast hämtad: 10 januari 2013

Immigration Act (no. 13 of 2002)

Tillgänglig på: <http://www.lhr.org.za/policy/immigration-act-13-2002-amended-2004>

Senast hämtad: 10 januari 2013

7.1.2 Lagar - Zambia

The Refugee (Control) (Declaration of Refugees) Order Statutory Instrument No. 240 of 1971

Tillgänglig på: <http://www.zambialii.org/zm/legislation/consolidated-act/120>

Senast hämtad: 08 januari 2013

Refugee (Control) Act, 1970 [Zambia], 4 September 1970

Tillgänglig på: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b4d6c.htm>

Senast hämtad: 08 januari 2013

Citizenship act of Zambia

Tillgänglig på: http://www.servat.unibe.ch/icl/za00000_.html

Senast hämtad: 10 januari 2013

7.1.3 Konventioner & Deklarationer

Council of Europe. *The European Convention on Nationality and Explanatory Report*, ETS No 166, artikel 2(a), 1997

League of Nations, *Convention on Certain Questions Relating to the Conflict of Nationality Law*, 13 April 1930, League of Nations, Treaty Series, vol. 179, p. 89, No. 4137
Tillgänglig på: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b3b00.html>
Senast hämtad: 16 december 2012

Organization for African Unity, *OAU Convention Governing the Specific Aspects of Refugee Problems in Africa*, 1969
Tillgänglig på: http://www.africa-union.org/Official_documents/Treaties_%20Conventions_%20Protocols/Refugee_Convention.pdf
Senast hämtad: 2 januari 2012

UN High Commissioner for Refugees, *Flyktingkonventionen, Convention relating to the Status of Refugees 1951*, Tillgänglig på: www.unhchr.ch
Senast hämtad: 25 november 2012

UN High Commissioner for Refugees, *Note on Cessation Clauses*, 30 May 1997, EC/47/SC/CRP.30,
Tillgänglig på: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/47fdaf1d.html>
Senast hämtad: 25 november 2012

UN High Commissioner for Refugees. *Implementation of the Comprehensive Strategy for the Angolan Refugee Situation, including UNHCR's recommendations on the applicability of the "ceased circumstances" cessation clauses*. IOM/05 – FOM/06/2012
Tillgänglig på: <http://www.unhcr.org/refworld/pdfid/4f3395972.pdf>
Senast hämtad: 12 december 2012

UN High Commissioner for Refugees, *Guidelines on International Protection No. 3: Cessation of Refugee Status under Article 1C(5) and (6) of the 1951 Convention relating to the Status of Refugees (the "Ceased Circumstances" Clauses)*, 10 February 2003, HCR/GIP/03/03, artikel 20 Tillgänglig på:
<http://www.unhcr.org/refworld/docid/3e50de6b4.html>
Senast hämtad: 29 december 2012

UN High Commissioner for Refugees, *Note on Cessation Clauses och The Cessation Clauses: Guidelines on their Application Implementation of the Comprehensive Strategy for the Angolan Refugee Situation, including UNHCR's recommendations on the applicability of the "ceased circumstances" cessation clauses*. IOM/05 – FOM/06/2012
Tillgänglig på: <http://www.unhcr.org/refworld/pdfid/4f3395972.pdf>
Senast hämtad: 8 januari 2013

7.2 Böcker

Arendt, 'The Perplexities of the Rights of Man', *The Origins of Totalitarianism* (1951).
Tillgänglig på: <http://archive.org/details/originsoftotalit00aren>
Senast hämtad: 10 oktober 2012

Goodwin-Gill, Guy S. & McAdam, Jane. *The refugee in international law*. 3. ed., Oxford University Press, Oxford, 2007

Dixon, Martin, *Textbook on international law*, 6. ed., Oxford University Press, Oxford, 2007
Lewis, Corinnes. *UNHCR and International Refugee Law*. Routledge, New York, USA, 2012

Open Society Justice Initiative & AfriMAP. *Citizenship Law in Africa*. Open Society Institute, New York, USA, 2009

UN High Commissioner for Refugees & Inter-Parlamentary Union. *Nationality and Statelessness. A Handbook for Parliamentarians*. UNHCR & Inter-Parlamentary Union, 2005

UN High Commissioner for Refugees. *Handbook on Procedures and Criteria for Determining Refugee Status under the 1951 Convention and the 1967 Protocol relating to the Status of Refugees*, January 1992
Tillgänglig på: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b3314.html>
Senast hämtad: 25 november 2012

van Beek, Ingrid. 'Prima facie asylum determination in South Africa: A description of policy and practice' i Handmaker, Jeff (ed.) *Perspectives on Refugee Problems in South Africa*. Lawyers for Human Rights, Pretoria, South Africa, 2001

7.3 Tidskrifter & Artiklar

Albert, Matthew. *Governance and Prima Facie Refugee Status Determination: Clarifying the Boundaries of Temporary Protection, Group Determination, and Mass Influx*. Refugee Survey Quarterly Vol, 29 no 1, 2010a,
Tillgänglig på: <http://rsq.oxfordjournals.org/content/29/1/61.full.pdf+html>
Senast hämtad: 27 november 2012

Albert, Matthew. *Prima facie determination of refugee status An overview and its legal foundation*, WORKING PAPER SERIES NO. 55, Refugee Studies Centre, University of Oxford, 2010b, s. 40-41

Tillgänglig på: http://www.rsc.ox.ac.uk/publications/working-papers-folder_contents/RSCworkingpaper55.pdf

Senast hämtad: 27 november 2012

Barutciski, Michael, *Involuntary Repatriation when Refugee Protection is no Longer Necessary: Moving Forward after the 48th Session of the Executive Committee*, International Journal of Refugee Law, vol 10, nr 1/2, 1999, pp. 236-255

Batchelor, Carol A. *Statelessness and the problem resolving nationality status*. International Journal of Refugee Law, vol 10, nr ½, 1998

Tillgänglig på: <http://ijrl.oxfordjournals.org/content/10/1-2/156.full.pdf+html?ikey=1A8Ko8fGKT.kc&keytype=ref&siteid=reflaw>

Senast hämtad: 10 januari 2013

Cwik, E Marissa, *Forced to Flee and Forced to Repatriate? How the Cessation Clause of Article 1C(5) and (6) of the 1951 Refugee Convention Operates in International Law and Practice*, Vanderbilt Journal of Transnational Law vol. 44, nr3, pp. 711-743 2011

Durieux, Jean-François. *The Many Faces of "Prima Facie"*. Canada's Journal on Refugees, vol 25, no 2, 2008

Tillgänglig på:

<http://pi.library.yorku.ca/ojs/index.php/refuge/article/viewFile/26037/24070>

Senast Hämtad: 27 november 2012

Fitzpatrick, Joan, Georgetown Immigration Law Journal, *The end of protection: Legal standards for cessation of refugee status and withdrawal of temporary protection*, vol. 13

Tillgänglig på: <http://www.unhcr.org/refworld/pdfid/3bf925ef4.pdf>

Senast hämtad: 10 januari 2013

Hatahaway, James. *Refugee Solusion, or solusion to refugeehood?* Vol 24, nr 2, Center for Refugee Studies, York University, 2007, Tillgänglig på:

<https://pi.library.yorku.ca/ojs/index.php/refuge/article/viewFile/21378/20048>

Senast hämtad: 2012 december 29

Hathaway, James, *Right of states to repatriate former refugees*, Ohio State Journal on Dispute Resolution, vol. 20, pp. 175-216, 2005

Tillgänglig på:

http://www.en.refugeelawreader.org/index.php?option=com_content&view=article&id=175&Itemid=146

Senast hämtad: 10 januari 2013

Manby, Bronwen. *Citizenship Law in Africa. A comparative Study*, Open Society Justice Initiative & AfriMAP. New York, USA, 2010,

Tillgänglig på: http://www.opensocietyfoundations.org/sites/default/files/citizenship-africa_20101118.pdf

Senast hämtad: 6 januari 2012

Voigt, Christina. *The General Principles in International Law and their Relationship to Treaty Law*. Retfaerd årgang 31 2008 Nr. 2

7.4 Elektroniska källor

African Unity. *LIST OF COUNTRIES WHICH HAVE SIGNED, RATIFIED/ACCEDED TO THE OAU Convention Governing the Specific Aspects of Refugee Problems in Africa*. 11 november 2009.

Tillgänglig på: <http://www.africa-union.org/root/au/documents/treaties/treaties.htm>

Senast hämtad: 2012 januari 3

Chitupila, Chongo V. *Workshop Discussion on refugee status determination (RSD) and Rights in Southern and East Africa*. Uganda, 16-17 november 2012, s. 10

Tillgänglig på: http://www.rsc.ox.ac.uk/events/refugee-status-determination-and-rights/Zambia_MS.pdf

Senast hämtad: 10 januari 2012

Citizenship act of Zambia, artikel 6(1)(b) & UNHCR, *Analysis of the Gaps in Protection of Refugees: Zambia*, September 2007, s. 50

Tillgänglig på: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/472897100.html>

Senast hämtad: 2 Januari 2013

Department of Home Affairs. *Opening remarks by Home Affairs Minister Dr Nkosa-zana Dlamini Zuma during UNHCR meeting on repatriation of Angolan refugees*. 2012, 29 februari. Tillgänglig på:

<http://www.info.gov.za/speech/DynamicAction?pageid=461&sid=25459&tid=58400>

Senast hämtad: 2012 december 28

Herron, Amy. *Important Notice for ALL Angolan Refugees/ Aviso Importante para TODOS os Refugiados Angolanos*. PASSOP. 2012, 18 juni.

Tillgänglig på: <http://www.passop.co.za/news/featured/important-notice-for-all-angolan-refugees>

Senast hämtad: 2012-12-28

Johnson, Corey R. *Ceased Circumstances and the End of Refugee Status The Use of Article 1C(5) in South Africa*. 2012, August. Tillgänglig på:

<http://www.scalabrini.org.za/images/stories/reports/useofarticle1c5.pdf>

Senast Hämtad: 2012 december 29

Shimo, Kelvin. *We want to remain in permanently in Zambia our home, Angolan refugee tell UNHCR boss*. *Zambian Watchdog*, 2012 juni 2

Tillgänglig på: <http://www.zambianwatchdog.com/?p=36121&cpage=1>

Senast hämtad: 6 janurari 2012

UN High Commissioner for Refugees. *Asylsökande*. 2012a
Tillgänglig på: <http://www.unhcr.se/se/vem-vi-hjaelper/asylsoekande.html>
Senast hämtad: 28 november 2012

UN High Commissioner for Refugees. *Chapter V. Refugee and Stateless Persons*. 2012
Tillgänglig på: http://treaties.un.org/pages/ViewDetailsII.aspx?&src=TREATY&mtdsg_no=V~2&chapter=5&Temp=mtdsg2&lang=en
Senast hämtad: 14 december 2012

UN High Commissioner for Refugees. *Executive Committee Conclusion No. 69 (XLIII) (1992) on "Cessation of Status"*. EXCOM Conclusions, 9 October 1992
Tillgänglig på: <http://www.unhcr.org/3ae68c431c.html>
Senast hämtad: 13 december 2012

UN High Commissioner for Refugees. *For the Office of the High Commissioner for Human Rights' Compilation Report Universal Periodic Review: ZAMBIA*. 2012c
Tillgänglig på: http://lib.ohchr.org/HRBodies/UPR/Documents/Session14/ZM/UNHCR_UPR_ZMB_S14_2012_UNHCR_E.pdf
Senast hämtad: 14 december 2012

UN High Commissioner for Refugees, *Note on Cessation Clauses*, 30 May 1997, EC/47/SC/CRP.30,
Tillgänglig på: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/47fdaf1d.html>
Senast hämtad: 6 januari 2013

UN High Commissioner for Refugees, *Prima facie status and refugee protection*, 24 October 2002, ISSN 1020-7473,
Tillgänglig på: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4ff3f8812.html>
Senast hämtad: 29 November 2012

UN High Commissioner for Refugees. *Protectin Refugees Q&A*. 2012b
Tillgänglig på: <http://www.unhcr.se/en/who-we-help/refugees/protecting-refugees-qa.html>
Senast hämtad: 6 januari 2013

UNHCR. *The Cessation Clauses: Guidelines on their Application* UNHCR, Geneva, April 1999, punkt 23-24.
Tillgänglig på: <http://www.unhcr.org/refworld/pdfid/3c06138c4.pdf>
Senast hämtad: 10 januari 2013

UN High Commissioner for Refugees, "zambia Initiative launched" *Briefing Notes*, 27 August 2002
Tillgänglig på: <http://www.unhcr.org/3d6b85191c.html>
Senast hämtad: 14 december 2012

UN High Commissioner for Refugees. *2010 UNHCR country operations profile – Zambia*. 2010

Tillgänglig på: <http://www.unhcr.org/pages/49e485ba6.html>

Senast hämtad: 2013 januari 2

UN High Commissioner for Refugees. *2012 UNHCR country operations profile – Zambia*. 2012d

Tillgänglig på: <http://www.unhcr.org/pages/49e485ba6.html>

Senast hämtad: 2013 januari 2

UN High Commissioner for Refugees. *2012 UNHCR country operations profile - South Africa*. 2012

Tillgänglig på: <http://www.unhcr.org/pages/49e485aa6.html>

Senast hämtad: 2013 januari 3